

SÜREK Alevilik – Bektaşilik ve Kültür Araştırmaları Dergisi, Sayı 5, 2025, 13-42.

E-ISSN: 3023-5529

Araştırma Makalesi / Research Article

BİR YAŞAM BİÇİMİ OLARAK YÖRÜKLÜK (KARAMAN ÖRNEĞİ)

YORUKISM AS A WAY OF LIFE (KARAMAN SAMPLE)

Arife Aslı DEMİRCİ

Doktora Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

demirciasli73@gmail.com 0000-0001-9039-1903

Nilüfer ÖZTÜRK AYKAÇ

Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

dr.niluferozturk@gmail.com 0000-0003-2469-0758

ÖZ

ABSTRACT

Geliş Tarihi:

(Received)

17.11.2025

Kabul Tarihi:

(Accepted)

19.12.2025

Yayın Tarihi:

(Published)

31.12.2025

Anahtar

Kelimeler

Yörüklük

Karaman

Geçiş

Dönemleri

Keywords

Yorukism

Karaman

Transitional

Periods

Bu çalışmada Karaman'da yaşayan yerleşik Yörüklerin konargöçer yaşam deneyimleri karşılaştırmalı olarak ele alınmış ve etnisite, kültür çerçevesinde çözümlenmeye çalışılmıştır. Karaman ili sınırları içerisinde üç Sankeçili, üç Boynuinceli, bir doğuştan Karamanlı Yörük olan yedi katılımcı ile derinlemesine görüşmeler ve katılımlı gözlemler yapılmıştır. Çalışmanın kavramsal çerçeve kısmında Fredrik Barth, Thomas Hylland Eriksen, Steve Fenton, Zygmunt Bauman çerçevesinde etnisite ve kültür üzerine yaklaşımlar ve düşünceler tartışılmıştır. Kültür çerçevesinde "ırk" ve "etnisite" ayrımı yapılmış, etnisite oluşumu açıklanmıştır. Gruplar arasındaki etkileşim ve iletişim grupların yakınlık ya da sınırlılıklarını belirler nitelikte ifade edilmiş ve durumsal yaklaşımla ilişkilendirilmiştir. Yapı ve eylem bağlamında etnisiteye ilişkin modernist teorilerden bazıları da anlatılmıştır. Durumsal yaklaşım çerçevesinde ekonominin gruplar arasındaki sınırları belirleyici niteliği üzerinde durulmuştur. Toplumsal cinsiyet ayrımı açıklanmış ve etnisite ile kesiştiği noktalara değinilmiştir. Yörüklerin tarihsel süreçleri, önce Yörük kavramının tanımlanmalarına yer vererek ele alınmış; genel olarak, Yörüklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen Oğuz boylarından olan göçebe Türkmenler olduğu ifade edilmiştir. Osmanlı döneminde ve Selçuklular döneminde Yörüklerden askerî, siyasi birçok alanda faydalandığı belirtilmiştir. Osmanlı ve Selçukluların Yörüklerle uyguladıkları iskân politikalarına da değinilmiştir. Silifke Yörüklerinden Sankeçili ve Boynuinceli Yörükleri çalışmadan elde edilen bulgular eşliğinde kültürel anlamda açıklanmıştır. Elde edilen verilere göre Karaman'da yaşayan Yörüklerin kültürleri ve geçiş ritüelleri Eriksen, Fenton bağlamında çözümlenmiştir. Yörük kültüründe yeme-içme biçimleri ve üretim kültür ve ekonominin belirleyiciliği üzerinde durularak analiz edilmiştir. Son olarak Yörüklerdeki evlilik örgütlenmeleri ve kimlik algıları tartışılmıştır. Bu çalışma boyunca kullanılacak olan "etnisite" kavramı, herhangi bir ayrılıkçı düşünce yapısındaki gruplara değil, toplumun temelini oluşturan asli unsurlara karşılık gelecek şekilde kullanılmıştır.

In this study, the nomadic life experiences of settled Yörüks living in Karaman are discussed comparatively and an attempt is made to analyze them within the framework of ethnicity and culture. In-depth interviews and participant observations were conducted with seven participants, three from Sankeçili, three from Boynuinceli and one Karamanlı Yörük by birth, within the borders of Karaman province. In the conceptual framework part of the study, approaches and thoughts on ethnicity and culture are discussed within the framework of Fredrik Barth, Thomas Hylland Eriksen, Steve Fenton, and Zygmunt Bauman. The distinction between "race" and "ethnicity" is made within the framework of culture, and the formation of ethnicity is explained. Interaction and communications between groups are expressed as determining the closeness or boundaries of groups and are associated with the situational approach. Some of the modernist theories related to ethnicity are also explained in the context of structure and action. Within the framework of the situational approach, the nature of economy as a determiner of the boundaries between groups is emphasized. The gender distinction is explained and the points where it intersects with ethnicity are touched upon. The historical processes of the Yörüks are first addressed by including the definitions of the concept of Yörük; it is generally stated that the Yörüks were nomadic Turkmens, descendants of the Oghuz tribes who came to Anatolia from Central Asia. It is stated that the Yörüks were utilized in many military and political fields during the Ottoman and Seljuk periods. The settlement policies implemented by the Ottomans and Seljuks towards the Yörüks are also discussed. The Sarkeçili and Boynuinceli Yörüks of Silifke are culturally described in light of the findings obtained from the study. Based on the obtained data, the cultures and rites of passage of the Yörüks living in Karaman are analyzed in the context of Eriksen and Fenton. Eating and drinking habits and production in Yörük culture are analyzed, focusing on the determinants of culture and economy. Finally, Yörük marriage organizations and perceptions of identity are discussed. The term "ethnicity" used throughout this study refers not to groups with separatist ideologies, but to the fundamental elements that form the basis of society.

Atf/Cite as: Demirci, A. A. & Öztürk Aykaç, N. (2025). Bir yaşam biçimi olarak yörüklük (Karaman örneği). *SÜREK Alevilik – Bektaşilik ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 5, 13-42.

© 2025 Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Uygulama Enstitüsü. Her hakkı saklıdır. Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Hacı Bektaş Veli Research and Application Institute. All rights reserved.

Giriş

Kültür, insanların günlük yaşamlarında yapıp ettiklerini içine alan çok boyutlu bir kavramdır. İnsan davranışını açıklamada doğacı açıklamaların dışındaki tek araçtır (Cuhe, 2013, s. 10). Kültür, insan davranışını denetleyecek simgesel gereçler ve beden dışı bilgi kaynakları setidir (Geertz, 2010, s. 71). Kültürün özellikle toplumsal yaşam biçimini içine alan ve kimlikle ilintili sosyolojik ve antropolojik boyutu bu çalışmada konu edilmekte; Türkiye’de belli bölgelerde konargöçer olarak yaşayan Yörükler, kültürel bir grup olmaları ve yaşam kültürleri açısından incelenmektedir.

Antropolog Ruth Benedict, bireyin davranışının anlaşılmasının yalnızca onun yaşam öyküsü, yetenekleri ve bunların rastgele seçilmiş olağan olanın karşısındaki nicelikleriyle sağlanmadığı; aynı zamanda kişinin içinde yer aldığı kültürdeki kurumlardan seçilen davranışlar karşısındaki uygun yanıtların da göz önünde tutulması gerektiğini ifade etmektedir (2011, s. 270). Bu bağlamda bir gruba ait bireyin davranışı, içinde bulunduğu yaşam kültüründe şekillenmektedir. Bu çalışma bağlamında yaşam kültürü, Yörüklerin bağlı oldukları kimlik özelinde üretilmekte ve yaşa(tıl)maktadır.

Bu çalışmada Karaman’da yaşayan yerleşik Yörüklerin konargöçer yaşam deneyimleri karşılaştırmalı olarak ele alınmış ve etnisite, kültür çerçevesinde çözümlenmeye çalışılmıştır. Karaman ili sınırları içerisinde üç Sarıkeçili, üç Boynuinceli, bir doğuştan Karamanlı Yörük olan yedi katılımcı ile derinlemesine görüşmeler ve katılımlı gözlemler yapılmıştır.

Çalışma giriş ve sonuç hariç 7 ana başlıktan oluşmaktadır. Çalışmanın kavramsal ve kuramsal temeli ilk 5 başlıkta ortaya konulmuştur. Yöntem bölümünde çalışmanın dayandığı metodolojik ayrıntılar verilmiştir. Bulgular kısmında ise elde edilen veriler yorumlanmıştır.

Çalışmanın teorik zemininde Barth, Fenton, Eriksen, Bauman’ın görüşleri yer almaktadır. Barth’ın ekonomik antropoloji; Fenton’un etnik antropoloji; Eriksen’in sosyal ve kültürel antropoloji bağlamında toplumsal cinsiyet; Bauman’ın gruplar arası ilişkiler ve etnisiteye yaklaşımlarından faydalanılmıştır.

1. Kültür Çerçevesinde “Etnisite” ve “İrk” Söylemleri

Steve Fenton’a göre; “etnik” ve “ırk” söylemleri tarihsel kullanımları bakımından farklılık göstermektedir. Bu nedenle “etnik” kavramını açıklamak için öncelikle “ırk” kavramıyla farklı olduğu noktalara değinmek yararlı olacaktır. Tarihsel süreç bağlamında “ırk” kavramı, bireylerin fiziksel görünüşleri ya da biyolojik olarak farklılıklarıyla ilişkilendirilmiş durumdayken “etnik” kavramı ortak bir soy, dil, bölgesel kökene dayalı kültürel farklılıkları ifade eden bir kavram olarak görülmektedir (Fenton, 2001, s. 5). Buna göre “ırk” doğuştan kalıtım yoluyla gelen bir miras olarak karşımıza çıkarken “etnik köken” öğrenilen kültürel davranışlara işaret etmektedir. Fenton, etnik grupların her yerde aynı olmadığına, farklı toplumlarda farklı koşulların mevcut olması sebebiyle etnikliğin siyasi, ekonomik ya da kültürel faktörlerden oluşabileceğine de dikkati çekmektedir (Fenton, 2001, s. 12, 312). Bu bağlamda; etnisitenin bir grubu diğerlerinden ayırmaya ilişkisi olduğu vurgulanırken kültürün etnik bir grubun oluşumunun bir ürünü olduğuna dikkat çekilebilir. Eriksen kültürün, insanların kalıtım yoluyla değil öğrenerek kazandıkları bilgi olduğuna vurgu yapar (Eriksen, 2021). Bu durumda kültürün bir toplumdaki dil, din, ahlak, sanat gibi yeti ve alışkanlıklara işaret ettiği söylenebilir. En geniş manada kültür terimi, maddi kültür denen şeyi -yaratılan nesnelere, insan toplumlarının maddi olarak yeniden üretimini- kapsar; ancak kavramın asıl karşılık geldiği şey; sembolik olan, değer verilen yaşam şekilleri ve tarzları, âdetler ve örneğin doğum, evlilik ve ölüm, yeme-içme ve giyecekler gibi konularda törenler ve gelenekler ile ilgili olan her şeydir (Fenton, 2001, s. 11-12). Ancak, bir kültürü paylaşan insanları herhangi bir toplulukla, bir halkla ilişkilendirmenin ya da tanımlamanın doğru olmadığı, etnik gruplar içinde de kültürel standartların farklı olabileceği belirtilir (Fenton, 2001, s. 12). Tüm bunlara göre bir etnik grup içerisinde ortak bir kültürün paylaşılması, etnik grubun oluşumunun belirleyicisi değil, etnik grubun oluşumunun bir ürünü olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle Barth’a göre, homojen bir Türk kimliğinden bahsedilemez; Türk kimliklerinden söz edilebilir ve etnisite bireyler ve gruplar arasında ortaya çıkan etkileşimlerin bir ürünü olarak toplumsal bir tasarı şeklinde görülmektedir (Barth, 2001, s. 8). Bu kabul, aynı etnik grup içinde bireylerin farklılaşan davranış kalıplarını ve çeşitliliklerini, zenginliklerini açıklayabilmeye de olanak tanımaktadır.

Eriksen, bazı topluluklarda etnik grup çeşitliliğinin fazla olduğunu, kültürel farklılıklarının niteleyicisinin ise dil, din, giyim gibi dış görünüme has özellikler olduğunu ifade etmektedir. Bunun yanında, farklı etnik gruplar arasında ne kadar sınır olsa da ekonomik, siyasi ve kültürel bağlamda iletişim ve etkileşimler ile etnisitenin ilişkilere, sürece ya da durumlara bağlı olduğunu savunarak durumsal etnisite

üzerinde durmuştur (Eriksen, 2021, s. 443-445). Ancak üzerinde durulması gereken nokta etnisitenin “gruplar arası ilişkiler”i ifade etmesinin ötesinde sosyal bir süreç olarak oluşturulan sınırlar ve kimlikleri ifade etmesidir (Fenton, 2001, s. 90). Yani gruplar arasındaki kültürel farklılıklardan çok, gruplar arasında çizilmiş toplumsal sınırların tezahürü etnisite ve etnisitenin oluşumuna dair bilgiler sunabilir. Barth, sınırların ön plana çıkarılmasında iki önemli mekanizmadan bahseder: aidiyet ve dışlama. Buna göre, iki insanın aynı gruba ait olması, yaşamlarını sergiledikleri davranışlarının kesişmesini ifade ederken; yabancı biri ile paylaşılan değerlerin sınırlı olduğunun ifadesi bu bireyin farklı bir etnik gruba ait olduğunu vurgular (Barth, 2001, s. 18).

Bütün bu ifade edilenlere göre “etnisite” ve “ırk” kavramları benzer sosyolojik anlamları ifade etmemektedir. Etnisite kültürel ve sosyal farklılığın, dilin, soyun birleşerek yeniden üretildiği bir sınıflandırma sistemine tekabül etmektedir. “İrkçilik” kavramı ise bireylerin farklı fiziksel ve biyolojik özellikleri bağlamında oluşan gruplar arasında bir eşitsizlik sistemini ve bunun yeniden üretilmesini ifade etmektedir. Bu nedenle “ırk” kavramı yerine “etnisite” kavramının kullanımı daha uygun görülmektedir (Fredrickson, 1988 ve Miles, 1989’dan aktaran; Fenton, 2001, s. 87). Sosyolojik açıdan da “ırk” kavramı sosyal süreçleri dışlayan, ırkçılık üzerinden olumsuz ve ayrımcı tavırları içerebildiği için tercih edilmemektedir.

2. Yapı ve Eylem Bağlamında Etnisiteye İlişkin Yaklaşımlar

Etnik gruplar, etnisite ve etnisitenin oluşumunun yanında değinilmesi gereken bazı teoriler söz konusudur. Fenton (2001), sıcak ve soğuk etnisite konusunda yapı ve eylem bağlamlarına yer vermiştir. Özel alanda arkadaşlık ilişkileri, komşuluk ilişkileri, aile içerisindeki ilişkileri içine alan ve günlük yaşama dair ilişkileri ifade eden mikro alanı eylem bağlamında değerlendirirken; bireylerin günlük yaşamlarını sergiledikleri makro alanı ise yapı bağlamında değerlendirir. Kamusal ve politik alandaki düzenlemelerde akrabalık ve etnisite arasındaki bağlantının etkili olabileceği belirtilebilir. Örneğin, toplumdaki bir liderin halka “yurttaşlarım, kardeşlerim” diye hitap etmesi aslında kurgusal bir iddiayı ifade etse de etkileyici olabilmektedir. Ancak buradaki aileye benzemenin çekiciliği, gerçekte paylaşılan soydaşlıkla aynı durumu karşılamamaktadır. Bu noktada Fenton, insanlar arasındaki kan bağı ya da bu sebepten doğan tutkuyu sıcak etnisite olarak değerlendirirken, belirli hesaplamalara dayanan beraberliği ise soğuk etnisite olarak ifade etmektedir (Fenton, 2001, s. 128). Fenton, etnik söylemleri harekete geçiren güçte bir topluluğa duyulan sadakatin yanında maddi amaçların da etkili olduğunu savunmaktadır. Bir topluluktaki sembolik statünün yanında maddi amaçlar da mücadele konusu olabilmektedir. Böyle zamanlarda bağlılık derinden hissedilebilir. Bu durum araçsallık ya da durumsal etnisite kavramına vurgu yapmaktadır (McKay, 1982 ve Cornell, 1996’dan aktaran; Fenton, 2001, s. 132). Bireylerin bakış açısına yöneliktir; günlük yaşantıda bireyler kendi benliklerini “önemli ötekiler”e, izleyicilere sunmaktadırlar. Fenton, bu noktada Goffman’a (2004) değinmiş ve bireylerin farklı sosyal ortamlarda, farklı beklentilere göre hareket ettiğine dikkati çekmiştir. Goffman’ın yaklaşımı, insanların etkileşimler içinde kültürü nasıl kullandığına yönelik bir ilgiyi içerir; eylem, anlam ve benlik arasındaki bağlara odaklanır; semiyotik faaliyet kavrayışı, toplumsal etkileşim için temeldir; toplumsal yaşamın kurumlardaki ve yüz yüze karşılaşmalardaki ritüel görünüşleri üzerine odaklanır (Smith, 2007, s. 92). Bu bağlamda, durumsal etnisite etnik bir kimlik olarak karşımıza çıkarken aslında kimliği ilgilendiren beklentilere uyulması noktasında tercih ve özgürlüğe de vurgu yapmaktadır. Bireylerin tüm ortamlarda tam olarak etnik olmadığı durumlar ya da etnisitenin hesaba katılmadığı ortamlarda sergilenen davranışlar “yarım zamanlı etnisite” olarak değerlendirilmiştir (Fenton, 2001, s. 134-135).

19. yüzyıl ortaları ve 20. yüzyıl başlarına dayanan modernist kuramlarda Weber, Marx ve Durkheim’in etkisi olduğu açıktır. Üç düşünürün ortak özelliği sanayi kapitalizminin teorileştirilmesini içermektedir (Fenton, 2001, s. 136). Modernleşmeyle beraber etnisitenin ayakta kalma sorununun söz konusu olmasıyla birlikte “akrabalık, özel bağlar ve dayanışma duyguları”na değinen bu teoriler arasında Durkheim; sosyal dayanışmada modern düzene hükmeden ekonomik faaliyetlerin tek başına bir temel teşkil etmediğini vurgulamıştır. Fenton, Durkheim’in liberal evrenselci sosyolojisinde, bireyin içinde doğduğu ortamı ifade eden “natal çevrenin zayıflaması” üzerinde durduğunu açıklamaktadır (2001, s. 141). Modern devlette, etnik köken gibi, bir topluluktaki bağların zayıflayacağı görüşünden bahsedilir. Fenton’a göre Durkheim ile bağlantılı olarak Geertz’in “bütünleştirici devrim sorunu”, “sanayileşmeye eğilimli primordial bağları” üzerinde durularak anlaşılabilir. Buna göre bir politikacı, seçmenleri ile bir özdeşleşme göstererek halkı cezbetmeye çalışabilir. “Bizim gibi insanlar” söylemi de diğer kimliklere yapılan vurgu ile açıklanabilmektedir (Fenton, 2001, s. 149). Buna göre, kişiler doğdukları yerin kültür ve yaşam biçimi ile ilişkilendirilmektedir. Bu durum, etnisite ve akrabalık ilişkisine göndermede bulunabilmektedir. Etnisitenin bir kişi ya da gruba ait mal değil iki taraf arasında kurulan ilişkinin bir yönü olarak görülmesi daha doğrudur (Eriksen, 2021, s. 411).

Fenton da Eriksen'in, etnisitenin ötekilerle kurulan ilişkilerle geliştiğini belirttiğini vurgulamıştır. Bauman bu konuyla ilgili olarak insan soyunun üyelerinde farklı kapasiteler olduğunu ve bazılarının birbirlerini daha çabuk tanıyabildiğini belirtir. Bu bireylerin birbirlerinden beklentilerinin ne olduğunu bildiklerini ve bu çerçevede etkileşim ve iletişim kurduklarını vurgulamıştır. Diğerleri yani ötekilerle ilgili olan karşılaşmaların ise özel hizmetler ya da mübadele için olduğu vurgulanır. Bauman bu tür çıkarılara dayanan eylemlerin gerçekleştirildiği ilişkileri işlevsel ilişkiler olarak değerlendirmiştir (Bauman, 2013, s. 48).

3. Ekonominin Belirleyiciliği

Barth, iki farklı etnik grup olan Fur ve Baggaralar arasındaki sınırların korunma sürecini örnek vererek etnisitedeki ekonomik belirleyicilere değinmiştir. Etnik kimliğin doğası ve değişimindeki belirleyiciler olarak ekonomi ön planda tutulmaktadır. İki farklı etnik grup arasında ortaklaşa hazırlanmış düzenlemelerin bulunması, iki grubun üyelerine uygun karşılıklı durumları ifade etmektedir. Barth'ın çalışmasında (2001), Fur ve Baggaraların satışa sunduğu malların birbirlerini tamamlar nitelikte olması, iki gruba uygun karşılıklı durumların olduğunu göstergesidir. İki farklı grup bu şekilde birbirine eklemlenmiş durumdadır. İki farklı etnik grubun birbirleri ile durumlara yönelik anlaşmalarının, kurallarının olmasının yanında farklılıklarının hayvancılık ve tarıma yönelik işlevsel ayrımları, dil, akrabalık, misafirperverlik gibi değişik alanlarda olduğu vurgulanmıştır. Bu farklılıkların ise iki etnik grup arasındaki ilişki alanını kapsamadığı belirtilmiştir (Barth, 2001, s. 67). Bunlara göre farklı etnik gruplar arasındaki sınırların yakınlığını, uzaklığını belirleyen bir etken ekonomik ilişkiler olabilmektedir. Eriksen, ekonomi olgusuyla ilişkili olarak üretim sistemlerini çeşitli durumlara göre sınıflandırmıştır. Sınıflandırmalara göre avcı-toplayıcılık, basit bir teknolojiye dayalı iş bölümü içermekte ve eşitlikçi bir siyasi yapıya sahip topluluk olarak ifade edilmektedir. Bahçecilik, karmaşık bir sosyal örgütlenme ve cinsiyete dayalı işbölümü olan, ekonomileri ise gecikmeli-geri ödemeler şeklinde, sınırlı sayıda üretim fazlası olan toplulukları ifade etmektedir. Tarımla uğraşanlar, pulluk ve hayvan gücünden yararlanarak işgücünü finanse edecek kadar ürün fazlası üretmektedirler. Kırsallar ise yerleşik tarım toplulukları ile ürün alışverişinde bulunan, ekonomik kaynakları hayvanlar olan topluluklardır. Sınıflandırmada yer alan diğer topluluklar; köylüler ve sanayileşmiş toplumlardır (Eriksen, 2021, s. 327-351). Bir toplumda yer alan ekonomik birimler, kaynakların üretimi ve dağıtımı gibi pek çok unsur etnik grupların etkili bir mekanizması olabilmektedir.

4. Cinsiyet Ayrımcılığı ve Etnisite Kesişimi

Etnisiteelerde uygulanan politikalardan birinin de toplumsal cinsiyet olduğundan bahsedilebilir. Eriksen bu bağlamda insanlar arasında güç farklılıklarının olduğunu, alınan her türlü kararda herkesin aynı etkiye sahip olmadığını belirtmektedir. Cinsiyet konusunda, temelde iki yaklaşım söz konusudur: “erkek ve kadın arasındaki biyolojik farklılıklar”, “kültürel ve toplumsal olarak inşa edilmiş farklılıklar”. Eriksen cinsiyetin farklı toplumlarda farklı şekillerde algılanması üzerinde durmuş, ayrıca cinsiyetin sosyal bir inşa olduğunu vurgulamıştır (Eriksen, 2021, s. 218-220). Bu konuyu açıklığa kavuşturmak için bilinen bir örnekten bahsedilebilir. Yeni doğmuş bir çocuğun biyolojik olarak bir cinsiyeti vardır. Çocuk gelişimiyle beraber sosyalleşme süreci içerisinde aldığı belirli roller ile kadın-erkek kategorilerini ayırt edebilmekte ve rollerini içselleştirerek toplumsal cinsiyet olgusunu ortaya çıkarabilmektedir. Eriksen'e göre toplumsal cinsiyet olgusu sosyal yaşamın her alanında karşımıza çıkabilmektedir. Örneğin iş bölümünde kadın ve erkeğe verilen rollerden, özel ve kamusal alanda erkeğin ya da kadının konumunun cinsiyet temelli olduğundan bahsedilebilir (Eriksen, 2021, s. 221-223). Fenton, cinsiyet ayrımcılığı kalıplarının etnik farklılaştırmaya benzediğini belirtmektedir. Etnik kimliklerin oluşumunda etkili olan ekonomik eğilimlerin cinsiyet rollerinin şekillenmesinde önemli rol oynadığı söylenebilir. Etnik nüfusların belirli sektörlerde ve mesleklerde yoğunlaşması, aynı şekilde kadın ve erkeklerin belirli mesleklerde yoğunlaşmaları benzer görülebilmektedir. Fenton bu çerçevede tabakalaşmış bir eşitsizliğin olduğuna vurgu yapmaktadır (Fenton, 2001, s. 74). Tabakalaşmış bu eşitsizlik biçimi, kadınlar aleyhine kalıplaşmış bir eşitsizlik olarak deneyimlenebilmektedir.

5. Tarihsel Süreçte Yörükler

5.1. “Yörük” Kavramı

Yörük grubuna dair çözümlenmelere başlamadan önce “Yörük” kavramının ne ifade ettiğini açıklamak faydalı olacaktır. “Yörük”, “yörümek” fiilinden türediği düşünülen ve Anadolu'ya gelerek yurt edinen göçebe Oğuz boylarını temsil eden bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Doğan & Doğan, 2005). Başka bir ifadeyle Anadolu ve Rumeli'de göçebe olarak yaşayan, geçimlerini hayvancılıkla sağlayan ve mevsimlere göre ova veya yaylalarda kurdukları çadırlarla oturan Oğuzlara Yörük ve Türkmen adları verilmiştir (Aba, 2012,

s. 9). Halil İncalcık'a göre "Yörük" adı, on dördüncü ve on beşinci yüzyıllarda Osmanlı kontrolündeki topraklara gelen ve zamanla bu adı kendileri için benimsemiş olan çeşitli kökenlerden göçebeler için yaygın olarak kullanılan idari bir terimdir (İncalcık, 2014, s. 473). Literatürde belirtilenlere göre "Yörük" kavramı genellikle hayvancılıkla uğraşan, göçebe yaşam sürdüren "Türkmenler"e verilen adı temsil etmektedir. "Yörüklük" bir yaşam biçimi olarak görülmekte ve Orta Asya'dan gelen göçebe Oğuz boylarını temsil ettiği kabul edilmektedir. Bunun yanında, Kızılırmak'ın doğusundaki Türk göçebeler Türkmen, batısındaki Türkler ise Yörük olarak ifade edilmektedir. Üzerinde durulan bir nokta da her Yörük "Türkmen" olarak kabul edilmekte, her Türkmen ise "Yörük" olarak kabul edilmemektedir. Bu duruma Yörüklerin yazın yaylalarda, kışın daha sıcak ovalarda hayvancılıkla uğraşarak konargöçer yaşam biçimini sürdürmeleri sebep gösterilmektedir (Demir & Bakar, 2014). Türkdoğan ise Yörüklerin dil, din, kültür ve duygu birliği açısından Türk milleti içinde millet-altı bir grup olduğunu savunmaktadır (2013, s. 90). Yörükler bu çalışmada da gösterileceği üzere, yaşam kültürü bakımından kendilerine özgü bir kültür örüntüsü sergilemekte ve bu açıdan "Türk milleti içinde bir kültürel grup" olarak kabul edilmektedir. Yani bu çalışma boyunca kullanılacak olan "etnisite" kavramı, herhangi bir ayrılıkçı düşünce yapısındaki gruplara değil, toplumun temelini oluşturan asli unsurlara karşılık gelecek şekilde kullanılmıştır. Burada kastedilen, Yörüklerin kendilerine has bir kültürel doku oluşturmaları ve bunu hayatlarının merkezine alarak yaşamalarıdır.

5.2. Tarihte Yörükler

Yörükler; Türkmenler ya da el-Etrak olarak da bilinmekte ve 1020 yılından sonra Küçük Asya'yı fethetmiş olan Oğuz boyunun bir kolu olarak kabul edilmektedir (İncalcık, 2014). Tarihsel süreçte Türkler, sürekli göç hâlinde bulunarak, hayvancılığı en iyi şekilde yapacak alanlar keşfetmeye çalışmışlardır. Türklerin tarihte sürekli göç etmelerini dönemlerin şartlarına göre değerlendirmek anakronik hataya düşmemek için önemlidir. Tarım ve ticarete yönelik basit üretim birimlerinin ileri seviyede olmayışı o günün şartlarına göre bir milleti yerleşik düzen içinde tutmaya yeterli olmamıştır; olumsuz geçen tabiat şartları, zaman zaman komşu ülkelerin baskıları, ülke sınırları içerisindeki ekonomik kaynakların kısıtlı ve az oluşu Türkleri yürürgezer bir toplum olmaya, sürekli göçe mecbur etmiştir (Aba, 2012, s. 5). Bazı kaynaklara göre, konargöçer yaşam süren Oğuz boylarının Anadolu'ya gelerek dağılmaları sonucunda yerleşik yaşama geçerek tarım işleriyle meşgul olanlarına "Manav" adı verilmiş, göçebe yaşamaya devam edenler ise "Yörük" adıyla anılmıştır (Aba, 2012). Başka bir kaynağa göre Yörük kökeni hakkında iki görüş mevcuttur. İlk görüşe göre; Anadolu'daki Yörüklerin büyük çoğunluğunun Kafkas ve Mongol (Moğol) bir özellik gösterdiği kabul edilmekte, bundan dolayı Anadolu'daki temiz kanın Türkmen ve Yörüklerde bulunduğu ifade edilmektedir. Diğer görüş; Yörüklerin Orta Asya'daki Türkmenlerin soyundan olduğunu, Yörüklerin saf Türkmenler olduğunu vurgulamaktadır (Doğan ve Doğan, 2005). Bu ifadelerden hareketle Yörüklerin Orta Asya'dan geldikleri ve Türk soyunun devamı niteliğinde bir kökene sahip oldukları söylenebilir.

Osmanlı kanunnamelerinde Yörük kelimesi "göçebe" anlamında kullanılmaktadır. Bunun yanında 17. yüzyılda Osmanlı ve Selçuklu döneminde Yörüklerden, askerî güç olarak faydalandığına dair açıklamalar da mevcuttur (Aba, 2012). Osmanlı ve Selçukluların izledikleri bu politikalara göre, konargöçer yaşayan Yörükleri belirli bölgelere yerleştirerek ve gruplar üzerinde egemenlik sağlayarak onlardan çeşitli alanlarda yararlanmayı amaçladıkları söylenebilir. Bu nedenle yaşadıkları bölgelere köyler, mezralar ve yurtların kurulduğu da ifade edilmektedir (Demir & Bakar, 2014). Bu politikalar; coğrafi bölgelerin iyi seçilmemesi, verilen toprakların verimsiz olması, idarecilerin Yörükleri anlamamaları gibi sebeplerden dolayı amacına ulaşamamıştır. Ancak günümüzde konargöçer yaşayan ailelerin sayısının azalmış olduğu da ifade edilebilir (Aba, 2012). Bu çerçevede, konargöçer yaşayan Yörüklerin vergilerle ekonomiye katkı sağlamaları, savaşlara katılmaları, askerî açıdan katkıları ve siyasal açıdan kayda değer hizmetleri tarihsel fonksiyonları arasında sayılabilir.

5.3. Sarıkeçili ve Boynuinceli Yörükleri

Geçmişten günümüze konargöçer yaşam tarzının izlerini sürmek mümkündür. Bu yaşam tarzını sürdürenlerden Boynuinceli ve Sarıkeçili Yörükleri bu çalışmada yer alan Yörük grupları olduğu için onlar hakkında kısaca bilgi vermek faydalı olacaktır.

Bazı kaynaklara göre Boynuinceli Yörükleri; 17 ve 18. yüzyıl civarında kuraklık nedeniyle Karaman dolaylarında "Susama, Eğriçayır, Belveren, Oğru, Yedibel, Guzkara ve Köristan yaylaları"na 550 hane olarak yerleşmişlerdir. Boynuinceli Yörüklerinin kışlak olarak Akdeniz sahillerini kullandıkları, yaz aylarını ise

Mersin-Karaman il sınırında geçirdikleri belirtilmektedir. Günümüzdeki iskân yerleri ise Erdemli ve Silifke olarak ifade edilmektedir (Demir & Bakar, 2014).

Bu çalışmada, Karaman'daki Boynuinceli Yörüklerinden olan üç kişi ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Bu kişiler Boynuinceli Yörüklerinin tarihsel olarak Kırşehir'den Karaman Selerek'e gelerek yerleştirildiklerini açıklamışlardır. Ancak bu eylem için net bir tarih verememişlerdir. Selerek'in hava şartlarının uygun olmaması nedeniyle Karaman-Mersin sınırlarına yerleştikleri ifade edilmiştir. 23 Nisan'dan önce hava şartlarının soğuk olması nedeniyle 23 Nisan'la birlikte 3 günde yaylaya çıktıklarını söylemişlerdir. 23 Nisan'dan sonra nohut ekmeye başladıklarını, bu işlemlerin yaklaşık olarak 20 gün sürdüğünü anlatmışlardır. Eylül ayı yaklaştığında ise yine göç eyleminin başladığını, 3 gün yerine 10 günde göçlerini tamamladıklarını ifade etmişlerdir. Boynuinceli Yörükleri kendilerini Silifke Yörüklerinden farklı görmektedirler. Kendilerinin 3-10 gün göç ettiklerini, Silifke Yörüklerinin ise 3 ay boyunca göç ettiklerini ifade etmişlerdir.

Sarıkeçili Yörükleri, Toroslara dağılmış olan diğer bir gruptur. Veli Aba; Sarıkeçili Yörüklerinin Konya ve Karaman'da köyler kurduklarını ifade etmekle beraber Oğuzların hangi boyundan olduklarını bilmediğini vurgulamıştır. Kışları "İçel, Silifke, Gülnar, Anamur" sahillerinde, yaz aylarını ise "Seydişehir, Beyşehir, Karaman'ın Barçın, Mut'un Uzunpınar" yaylalarında geçirdikleri ifade edilmektedir (Aba, 2012).

Bu çalışmada, Karaman'da yerleşmiş olan üç Sarıkeçili Yörükle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu Yörükler vaktiyle Nisan ayının 20'sinde Silifke'den çıktıklarını, Eylül ayına kadar Mut, Karaman, Bozkır, Seydişehir bölgesine göçtüklerini ifade etmişlerdir. Eylül ayından sonra ise aynı güzergâhtan Bozkır, Karaman, Mut üzeri Silifke ve Aydıncık'ın köylerine dağıldıklarını söylemişlerdir.

6. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada; konargöçer yaşam tarzını deneyimlemiş ve daha sonra yerleşmiş olan Yörüklerin kültürü hakkında bilgi toplamak ve çözümlemeler yapmak hedeflenmiştir. Karaman'da yaşayan Yörüklerin yerleşik yaşam ve konargöçer yaşamları, nitel araştırma yöntem ve teknikleri çerçevesinde karşılaştırmalı olarak analiz edilmeye çalışılmıştır.¹ Bu bağlamda yapılandırılmış bir form eşliğinde görüşmeler gerçekleştirilmiş ve bu görüşmelerde araştırmacı nazarıyla gözlem de yapılmıştır.

Öncelikle Yörük kültürü hakkında literatür taraması yapılmış, bu sayede çalışma gerçekleştirilmeden önce Yörük kültürü hakkında ön bilgi edinilmiştir. Bu bilgiler ışığında Karaman'da yaşayan Yörüklerden yedi kaynak kişi belirlenmiştir. Kaynak kişiler Karaman ili sınırları çerçevesinde olup Doğukışla, Bahçelievler Mahallesi ve Çakırbağ Köyü Esentepe Mahallesi olmak üzere üç alandan rastgele seçilmiştir. Kaynak kişiler üç kadın ve dört erkekten oluşmaktadır. Aşağıdaki kontrol listesinde kaynak kişilere dair özet bilgiler yer almaktadır. Kaynak kişiler, görüşme sırasına göre oluşan kodlamalarla belirtilmiştir.

Araştırmaya başlamadan önce kontrol listesi bağlamında on iki tane açık uçlu soru oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış bu formda yer alan sorular genel olarak bir kültürün unsurları ve bireylerdeki kimlik algılarına yöneliktir. Görüşmeler Aralık 2018-Ocak 2019 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Veriler 2020 yılından önce elde edildiği için bu çalışma YÖK'ün zorunlu tuttuğu etik kurul izninden muaftr.

Görüşmeler sırasında her kaynak kişiye aynı sorular yöneltilmiştir. Bununla birlikte ihtiyaç duyulduğunda anlatım içinde sondaj soruları ile görüşmeler derinleştirilmiştir. Çalışma; derinlemesine görüşme ve katılımlı gözlem teknikleri kullanılarak hazırlanmıştır. Görüşmeler esnasında kaynak kişilerin izinleri doğrultusunda ses kayıtları alınmıştır. Ses kayıtlarının ve alınan notların deşifre edilmesiyle elde edilen bulgular analiz edilerek Karaman'daki Yörük kültürüne dair çözümlemeler yapılmıştır. Araştırmanın kapsamında bazı sınırlılıklar da söz konusu olmuştur. Bunlardan bazıları şöyledir: Karaman'a yerleşmiş olup yine de ara sıra konargöçer yaşam sürmeye çalışan katılımcı kişileri yerlerinde bulmak kolay olmamıştır. Ayrıca seksen iki yaşındaki kaynak kişi, hatırlamaya yönelik sağlık sorunu bulunması nedeniyle görüşme sırasında konargöçer yaşamına dair birçok deneyimi tam olarak anımsayamamıştır.

Bu çalışmada görüşüne müracaat edilen kaynak kişi listesi ise şu şekildedir:

¹ Bilindiği gibi, Karaman bölgesindeki bazı Sarıkeçili Yörükleri, devlet eliyle yaptırılan ve "Sarievler" olarak adlandırılan müstakil evler vasıtasıyla yerleşik yaşama geçirilmiştir. Nil Yalçın, *Konar-göçerlik ile Yerleşik Yaşamın Sosyo-kültürel İncelemesi: Sarıkeçililer Üzerine Niteliksel Çalışma 2012* (2013) başlıklı yüksek lisans tezinde Karaman'daki Sarievler'de yaşayan 4 kişiyle (1 kadın, 3 erkek) görüşmüş; konargöçer yaşamdan yerleşik yaşama geçiş sebeplerini ve bu süreçte yaşadıklarını detaylı olarak irdelemiştir.

Kaynak kişi 1: Kadın, 1967 doğumlu, ortaokul mezunu, yerleşik (KK.1)

Kaynak kişi 2: Erkek, 1949 doğumlu, eğitimi yok, Sarıkeçili (KK.2)

Kaynak kişi 3: Erkek, yaşı bilinmiyor, eğitimi yok, Sarıkeçili (KK.3)

Kaynak kişi 4: Erkek, 1976 doğumlu, ortaokul mezunu, Boynuinceli (KK.4)

Kaynak kişi 5: Erkek, 1936 doğumlu, eğitimi yok, Kore gazisi, Boynuinceli (KK.5)

Kaynak kişi 6: Kadın, 1943 doğumlu, eğitim durumu bilinmiyor, Sarıkeçili (KK.6)

Kaynak kişi 7: Kadın, yaşı bilinmiyor, eğitim durumu bilinmiyor, Boynuinceli (KK.7)

Rehber/Aracı: Erkek, bir devlet kurumunda çalışıyor, Boynuinceli.

Bu kişi, bazı kaynak kişilerle irtibat kurma konusunda aracılık etmiş, görüşmelerden ikisinde ortamda bulunmuş, makalede sadece bir ifadesi kullanılmıştır. İlgili yerde bu kişi (R) olarak gösterilmiştir.

Çalışmaya, emik (aktör/yerli odaklı) değil etik (gözlemci odaklı) açıdan yaklaşmıştır. Etik yaklaşımda, haklarında araştırma yapılan kültür taşıyıcılarının kendi kültürlerini tarafsız bir şekilde yorumlayamayacak kertede onunla haşır neşir olduğu kabul edilir ve bu sebeple gözlemci, yani araştırmacı odaklı bir yaklaşım benimsenir (Kottak, 2008, s. 33). Çalışmaya konu edilen Yörükler, Yörük kültürünün taşıyıcısı olarak kendi kültürlerinin içinde kabul edildiği için emik yaklaşım tercih edilmemiştir.

7. Karaman'da Bir Grup: Yörükler

7.1. Geçiş Ritüelleri ve Yörük Kültürü

Eriksen, bireylerin yaşamları boyunca bir durumdan başka bir duruma geçmelerini geçiş ritüelleri kavramıyla açıklamıştır. Biyolojik olarak insanın büyüme-gelişme evreleri olduğu bilinmektedir. Ancak toplumsal olarak bireylerin belirli dönemlere geçişleri çeşitli ritüellerle ortaya konulabilmektedir. Bireysel yaşam doğum, çocukluk, erginlik, evlenme, analık, babalık, sınıflaşma, uğraştığı işte uzmanlaşma, ölüm gibi birbirini izleyen geçişlerden oluşmaktadır (Örnek, 1971, s. 105). Bireyin yaşamında bir evreden başka bir evreye geçtiği bu ritüeller farklı toplumlarda farklı uygulamalarla görülebilmektedir. Ritüellerin kültürel olarak toplum tarafından kendini ürettiği söylenebilir. Geçiş ritüelleri; bireyin, topluma girişini temsil etmekte ve bireye topluma ilgili bir deneyim sunmaktadır. Geçiş ritüelleriyle birlikte bireyler artık geçmişteki statülerinin yerine yeni statüler kazanarak toplum onayıyla yeni kişiler olarak kabul edilmektedir. Eriksen; insanın bir statüden başka bir statüye geçmesinin toplumda ritüellerle pekiştirildiğini, toplumsal birlik, ahlaki değerlerin diri tutulması ve bu sayede meşrulaşan otoritede ritüellerin görevinin kolektif bir hatırlatıcı olduğunu vurgulamaktadır (Eriksen, 2021). Bu çalışma kapsamında yaklaşık olarak 10-20 yıl arasında yerleşik yaşamı sürdüren Yörüklere yönlendirilen sorularda doğum, çocuğa isim verme, diş çıkarma, sünnet, düğün ve cenaze geleneği çözümlenmeye çalışılmıştır.²

KK.5, Yörüklerin yeni doğan çocuk için “tuzlama” adı verilen bir geleneği yaşattıklarını belirtmiştir. İleride kötü kokmaması için yapılan tuzlama geleneğinde, yeni doğan çocuk tuzlu su ile yıkanmaktadır. Yine, yeni doğan çocuğa “*sürme çekme geleneği*” olduğu tespit edilmiştir. Bu geleneğe göre, yanmış çıra isisi ile tereyağı karıştırılarak gözdeki mikrobun giderilmesi amacıyla çocuğun gözüne sürme çekilmektedir. Bunun yanında Yörüklerin yeni doğan çocuğu “*belek*” adını verdikleri bir kumaşla sardıkları görülmektedir. Bebeğin bacaklarının düz olması için gerçekleştirilen bu uygulamanın aslında bilinçsizlikten kaynaklandığı ve bebeğin bacaklarını düz hâle getirmesi yerine bacak şeklini bozduğu sonraları fark edilmiştir. Yeni doğan çocuğun göbek bağının mezarlığa gömülmesi geleneği ise şu sözlerle açıklanmıştır:

“Şimdi ‘göbek doğum’ deriz biz ona. Onu alır gabristana bi bezle sarar, gor geliriz. Gabristana gömer geliriz oraya. Atmayız yani, öyle çöpe möpe atmazdık. Bizim atamız öyle şetti, göstertiydi.” (KK.7)

Çocuğa isim verme konusunda genellikle Yörüklerin aile büyüklerinin ya da toplumdaki önemli bireylerin isimlerinin verildiği tespit edilmiştir. Ancak KK.1 çocuğa isim vermede atalarının isminin

² İlbey Dölek (2019); konargöçer Sarıkeçili Yörüklerinin yurt edindikleri Mersin, Karaman, Konya’da yürüttüğü araştırmasında bölgedeki Sarıkeçililerin gelenek, görenek ve inanışlarını detaylı olarak incelemiştir. Söz konusu çalışmanın bilhassa “geçiş dönemlerinde görülen” inanışları ele alan kısmı, bizim makalemiz özelinde destekleyici veriler sunmaktadır.

verildiğini belirtirken; “*Ali, Mehmet adamın adı neyse işte.*” söylemini kullanmıştır. Bu ifadede kaynak kişinin toplumsal cinsiyet ayrımının dildeki yansımalarını ifade ettiği söylenebilir. Bununla birlikte KK.5, “*Tabii öncelikle erkek tarafı veriliyor.*” ifadesini kullanarak toplumsal cinsiyet bağlamında ataerkil bir sistemin hâkim olduğunu yine vurgulamıştır.

Çocuğun dış çıkarmasından sonra bir etkinlik olarak “*diş bulguru*” yapıldığı görülmektedir. Ancak Boynuinceli Yörüklerinde diş bulgurunun konargöçer yaşamda yapılmasına çoğu kez fırsat olmadığı, hatta bazen çocuğun dış çıkardığından haberi olmayan ailelere bile rastlanabildiği belirtilmiştir. Diş bulguru etkinliğinin yerleşik yaşama geçtikten sonra yapılmaya başlandığı da ifade edilmiştir. Bu etkinlikte yapılan pratikler şöyle ifade edilmiştir:

“Guzum onda, sininin üstüne *Kuran-ı Kerim* koyarlar, galem koyarlar, darak koyarlar, ayna koyarlar. Ondan sonra çocuğu sininin üstüne oturdurlar. Bulgur getirirler bi tabakta, az bi şey. Onu çocuğun kafasından salavatlarla dökerler. Çocuk hangisini alırsa o olacak. Galemi alırsa okuyacak, öğretmen olacak. Mesela aynayı alırsa çocuk kuaför mü olacak? Erkekse berber mi olacak? *Kuran-ı Kerim*'i alırsa eline, bu imam hatipte okuyacak, din ile ilgili bi şey olacak. O şekilde yani.” (KK.1)

Sarıkeçili Yörükleri (KK.3 ve KK. 6) ise diş bulguru etkinliğinde “*kölleme*” adı verilen bir çeşit yiyecek yapıldığını belirtmişlerdir. Kölleme yemeğinin, bulgurun yoğurt ile pişirilmesini ifade ettiği ve köllemenin içine para konularak komşulara dağıtıldığı vurgulanmıştır. Diş bulguru etkinliğine erkeklerin katılmadığı, sadece kadınlar arasında gerçekleştirildiği de belirtilmiştir. Bunun yanında çocuklara getirilen hediyelerin cinsiyete göre belirlendiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda Yörük kültüründe toplumsal cinsiyet normlarının çocuklara küçük yaşta verilen roller çerçevesinde oluşturulduğu söylenebilir.

Sünnet geleneğinde, çadırdaki yaşam sürdüren Yörükler çocukların belli bir yaşta sünnet ettirilmediğini ve seyyar sünnetçilerin geldiği vakitte çocukların sünnetinin gerçekleştirildiğini vurgulamıştır. Ancak yerleşik yaşama geçtikten sonra kına gecesi ya da şenliklerin yapıldığı da ifade edilmiştir.

Düğün pratiklerinde, genel olarak (KK.2, KK.3, KK.5 ve KK.6) “*gelinin at ile getirilmesi*”ne değinilmiştir. Özellikle Sarıkeçili Yörükleri, düğünlerinin üç gün sürdüğüne, gelenlere yemek verildiğine, “*bayraktar*” olarak isimlendirilen ve düğün sahibine yardımcı olan erkeklerin olduğuna değinmişlerdir. “*Gelin atın üzerindeyken üstüne şeker serpilmesi*” KK.3 ve KK.6 tarafından belirtilen ve Yörüklerin düğün ritüellerinde gerçekleştirdikleri pratikler arasında yer almaktadır. Düğün davetiyelerinde günümüzdeki gibi sadece kart olmadığı; gömlek, havlu, mendil gibi nesnelerin davet edilen kişilere verildiği de özellikle vurgulanmıştır. Diğer kaynak kişilerden farklı olarak doğduğundan beri yerleşik yaşam süren KK.1, düğünlerde “*gelin için alınan kurbanlık keça altın bilezik takılarak kız evine götürülmesi*” etkinliğinden bahsetmiştir. Ancak diğer Yörük grupları böyle bir pratiğe değinmemişler ve konargöçer dönemlerinde yapılan düğünler ile Karaman'daki düğünleri karşılaştırdıklarında o dönemdeki düğünlerin daha dikkat çekici ve özel olduğu üzerinde durmuşlardır.

Bir başka geçiş ritüeli olarak cenaze törenlerine değinilebilir. Konargöçer yaşamda ölen kişilerin en yakın köy mezarlığına ya da yol kenarına gömüldüğü ifade edilmiştir:

“Yav nerde mefat ettiyse ora gorlar. Aşşa yukarı götürme yok. O zaman vesayet yok, bi şey yok. Adam yaylada öldüyse yaylaya gorlar, seyilde öldüyse seyile gorlar. Her yerde tarihî mezer, eski mezerler var. Mezere gorlar.” (KK.4)

Gömme aşamasında görülen özel bir durum daha bulunmaktadır. Ölen kişi çoğunlukla en yakın yayla, sahil ya da köye defnedilmekle birlikte, şayet gömüleceği yerle ilgili bir vasiyeti varsa buna da mutlaka dikkat edilmektedir:

“Bizde yolda ölürse, zaten çok da uzak değil de bizimki. Mesela yolda öldü mü onu yaylaya ya da sahile, köye. Yakın köye, nere yakınsa oraya götürürlerdi. Millet ya da galabalık nerdeyse. Atıyorum yaylaya gelirken yolda mefat etti mi? Millet yaylaya çıktysa çoğunluk yaylaya getirirdi. Ya da köyde çoksak köye. Ya da varsa vasiyeti. Vasiyeti varsa oraya bırakırlar, defnederlerdi. Bizim öyle başka bi tören falan olmazdı Yörük'te.” (KK.5)

Görüşmeciler, Yörüklerin yol kenarlarına ya da köy mezarlıklarına gömdükleri bazı cenazelerinin sonraki dönemlerde yerleştikleri alanlara getirildiğini de ifade etmişlerdir.

Ritüeller esnasında giyilen yöresel kıyafetleri çözümlendiğinde, tercihlerinin duruma göre değiştiği görülmektedir. Günlük yaşamda genellikle çabuk kirlenilecek işlerle uğraştıkları için eski kıyafetleri ve koyu

renkleri tercih ettiklerini söyleyen Yörükler, bir ritüel söz konusu olduğunda ortama uygun özel yöresel kıyafetleri tercih edebilmektedirler. Ancak sahip oldukları “özel” kıyafetlerin sayısı fazla değildir; biri ikiye geçmemektedir. Bu sebeple eğlenceli bir etkinlikte açık renkli bir kıyafeti, ölüm gibi üzücü bir anda ise siyaha çalan renkteki bir kıyafeti seçmektedirler. Bir kaynak kişinin söylediği aşağıdaki sözler ise üzerinde ayrıca durmaya değer niteliktedir:

“Gızım biz gelin olanımıza ‘al göyneke’ geydirirdik, gız olana ‘beyazdan’ geydirirdik.”
(KK.6)

Bu ifadeye göre, Sarıkeçili Yörüklerinde toplumsal cinsiyet olgusu göze çarpmaktadır. Kıyafet tercihinde evlilik üzerinden “kadın ve kız” ayrımı yapan bu Yörük grubunda evlenmiş kadınlara kırmızı renk yakıştırılırken, henüz evlenmemiş kadınlar ise beyaz renkle temsil edilmektedir.

Sarıkeçili Yörükleri düğünlerde geline “*gümüüş cıngıl*” adını verdikleri kıyafeti giydirdiklerini belirtirken, Boynuinceli Yörüklerinde böyle özel bir durum tespit edilmemiştir. Boynuinceli Yörüklerinden olan kaynak kişi (KK.7), eskiden giydikleri kıyafetleri tarif ederken “*gırmalamak*” kavramını perdedeki şekilleri göstererek açıklamıştır. Görüşmelerde özellikle kırmızı rengin Sarıkeçili Yörüklerini temsil ettiği söylenmiş, Boynuinceli Yörüklerinde ise bu türden bir renk öne çıkarılmamıştır. Fenton, bu bağlamda bir etnik grubun kültürel özellikleriyle tanımlanabileceğini belirtirken, grup içerisinde de farklılıkların olacağına değinmiştir (Fenton, 2001, s. 12, 304). Buradan hareketle tek bir Yörük kültüründen bahsederek “Yörükler kırmızı renk giyinmeyi severler.” söyleminde bulunmak hatalı olabilir.

7.2. Yörük Kültüründe Yeme-İçme Biçimleri, Göç ve Üretim

İnsanın çeşitli temel-fizyolojik ihtiyaçları olduğu bilinmektedir. Bu ihtiyaçlar insanın biyolojik temellerine dayanırken, ihtiyaçların giderilme biçimlerinin kültürün alanına girdiği söylenebilir. Her insanın fizyolojik ihtiyaçları vardır; ancak giderilme biçimleri toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Bir biyolojik gerçeklik olarak insanlar büyümek ve hayatta kalmak için yiyeceğe ihtiyaç duyarlar; diğer taraftan yiyecek her zaman için belirlenmiş şekilde hazırlanan ve yenen bir şey değildir ve yiyecek alışkanlıkları her zaman değişkenlik gösterir (Eriksen, 2021, s. 76). Bu çerçevede toplumların yeme-içme biçimlerinin yaşam tarzlarıyla paralellik gösterdiği söylenebilir.

Çalışmada Yörüklerin genellikle süt, yoğurt, lor peyniri, çökelek, ayran, patates, bulgur yemeği, üremeç, hoşaf, bazlama, keşkek ve yahni tükettiği tespit edilmiştir. Keşkek, bulgurun kabuğunun çıkarılmış hâli olarak tanımlanmıştır. Üremeç ise şöyle ifade edilmektedir:

“Bizde ‘üremeç’ derler, ayrı bi şey var Yörüklerde. Onu böyle unula överler, küçük küçük parça hâline getirirler. Aynı mantı türünde. Ayranla karıştırıp içine pancarın yaprağını atarlar. Yeşil yaprağını doğrarlar küçük küçük. İçine atarlar, onu sarımsakla falan yirler. Kimi şimdi içine kekik atıyor. İçine ne varsa atıyorlar.” (KK.5)

Yörüklerde geçim kaynağının hayvancılık olması nedeniyle genellikle hayvanlardan elde edilen yiyeceklerin tüketildiği belirtilmiştir. Bu yiyeceklerin üretiminde ise yine hayvanların derisinden yararlanıldığı ifade edilmiştir. “*Yannık*” adını verdikleri yağ çıkarma işlemini gerçekleştiren bir araç söz konusudur (KK.4). Bu aracın keçinin boğaz kısmından yukarısının kesilmesi ile içine palamut kabuğu atılarak ortaya çıktığı ve yağ çıkarma işleminin bununla yapıldığı anlatılmıştır. Bunun yanında süttten “*yoğurt çalma*” işlemi gerçekleştirdiklerini, “*bişşek*” adını verdikleri bir araç ile ayran yaptıklarını da belirtmişlerdir (KK.4, KK.5). Yiyecek ve içecekleri muhafaza etme yöntemleri de dikkati çekmektedir. Örneğin, suyun keçi derisinden yapılan “*tuluk*”larda muhafaza edildiği ve tuluğun suyun ısınmasını engellediği ifade edilmiştir (KK.5).

Yörüklük ile ilgili temel unsur olan göç deneyimi, hem kendisi özgün bir deneyim hem de yeme-içme biçimini etkileyen bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır:

“Biz Nisan Mayıs’ta, Mayıs’ın ortaları oldu muydu, köyden göçeriz yaylaya. Eskiden deve, eşşekle göçülürdü. Öğlene gadar nereye geldin? Atıyorum 10 kilometre yol geldin. Orda yol kenarlarında davarı hem güderek hem yürüyerek yol kat ediyorsun. Davarın garnını doyuruyorsun. Öğlen olduğunda orda hem hayvan dinleniyor hem garnını doyuruyorsun. Kendin dinleniyorsun. Ondan sonra devam ediyorsun. Ta ki yaylaya çıkıncaya gadar. Aynı şekilde yolda giderken bakkaldır çakkaldır ne varsa işte çocuğun canı ne çekti? O zamanlar bizim Bandırma dediğimiz bisküvi vardı, onları alırdık. Para varsa tabii. Para isterdik babalarımızdan. Varsa, alırdık yol boyunca bunlardan. İşte alışveriş öyle yapılırdı.” (KK.5)

Yaylada özellikle tercih edilen yiyecekler arasında kuru üzüm ve pekmez yer almaktadır. Pekmez, yaylada üşümeye önlem olarak kullanılırken sıtma için de içilmekte, tercihen ısıtıldığında daha iyi olduğu da ifade edilmektedir (KK.5). Kuru üzüm ise “çobanın eğlencesi” olarak tüketilen ürünlerden biridir. Bunlara ek olarak kaynak kişilerden biri ise unutamadığı tatları şöyle sıralamıştır:

“Eğer çıktın mıydı o bizim ‘çiğdem’ deriz, ‘burçak’ deriz. Onlardan gazarlar, yerdik. ‘Çavtı’ derler bizim orda ağaçlar olur. Silifke’de. Özellikle ondan biz çivi yapardık. Onlar yaylada sert olurdu, dayanıklı olurdu. Golay golay gırılmaz, onları kazardık yerdik. Soğanı nasıl lezzetli olur çiğdem. Yaylaya çıktık mıydı, gar olurdu ‘goyak’larda. Buz gibi o sıcaklarda yerdik. Silifke’de şey vardı; şu menengiç var ya. Menengiçin sakızı. Yazın sıcakta sakız ağaçtan akar böyle. Dura dura hava soğuk donar o. Onun sakızını toplar, çiğnerdik biz. Harika bir tat var onda, farklı bir tat var. ‘Ganak’ derler, geniş yapraklı olur. Keserdik biz onu. Jilet ile ya da bıçakla. Süt çıkardı. Bir gün, bir buçuk gün, bazen iki gün dururdu o. O durduktan sonra donardı iyice. 6-7 saatten sonra donmaya başlar zaten. Sakız kıvamını alır. Farklı bir tat verir zaten doğal olduğu için, çok güzel bi tadı vardı. Suyu beraber de müthiş bi tat veriyordu. Şimdi o da bırakıldı. Eğlencemiz oydu. Bazen satardık onu. Hangi goyakta olduğunu genelde ben bilirdim. ‘Goyak’ deriz biz çukurluklara.” (KK.5)

Sarıkeçili Yörüklerinden olan başka bir kaynak kişi ise göç deneyimine ve yeme-içme alışkanlığına dair şunları söylemiştir:

“Daha önceleri biz Yörüküne hindi gonar göçerdik. Deveyle gonar göçerdik. O zaman ordan deveyle çıkardık; Mut, efendime söyleyim Silifke’den. Mut, Karaman, Bozkır, Seydişehir bölgesine; her köylere birer ikişer olarak dağılır, otlak yaylalarda oralarda otururuz. Orda otururuz Eylül ayına gadar. Eylül ayında göçeriz, işte aynı güzergâhdan Bozkır, Karaman, Mut üzeri, işte Silifke, Aydıncık arası köylere dağılır giderlerdi. Oturlardı yani kışın. Ha şimdi deve işi bitti, vasıta işine döküldü. Vasıta işi oluncak aynı güzergâhdan Nisan’ın yirmisinde çıkarlar, Silifke’den Mut, Karaman, Çumra, Bozkır, Seydişehir’le aynı yerlere varırlar genelde. Böyle bu şekilde aynı yerlerine oturarak günlerini geçirirler. Yol boyu da ne bulsalar yerlerdi.” (KK.2)

Göç rotası ve zamanı, yiyecek seçimlerini etkileyen bir unsur olmaktadır. Ayrıca eskiden deveyle yapılan göçlerin artık vasıta ile yapılıyor oluşu, zamanla değişen teknolojik gelişime ve develerin sayısının azalmasına bağlı olarak açıklanabilir.

Başka bir Sarıkeçili Yörüğü, göç ile yeme-içme alışkanlıklarını şu şekilde ilişkilendirmiştir:

“Yoğurt, peynir, işte zebze getirirdik bazardan, şurdan burdan. Onları bişirirdik. Çocuğumuz çoluğumuz işte göçüp gonarkana yapar, dutar yerdik.” (KK.6)

Yörükler, Karaman iline gelip üretilen yiyecekleri sattıklarını da anlatmışlardır:

“Malın südünden elli çeşit yemek çıkar. Yoğurt olur, peynir olur. Lor olur. Karaman’da çok peynir sattım ben. Bizim peynirlerimiz çok güzel olur.” (KK.3)

Yaşam tarzlarının yerleşik değil konargöçer olması sebebiyle bu ürünler genellikle tarım ürünleri değil hayvancılıktan elde edilen süt ürünleri olarak belirtilmiştir. Ayrıca bu ürünlerin çarşıya ulaştırılmasında döneme göre eşek kullanımı da ifade edilmiştir:

“Peyniridi gızım. Süt, yoğurt, lor. Sağardık davarları gittik mi, varınca sağardık. Peynir yapardık. Peyniri götürürler, satarlar gelirlerdi. Burda o zaman araba maraba yoğudu. Eşşeklerle götürür giderler, dağda onlarla yatarlar, çarşıya iletirlerdi.” (KK.6)

Bu bağlamda Yörükler ile Karaman’da yerleşik yaşam sürdüren gruplar arasındaki ilişkide ekonominin belirleyici bir nitelikte olduğu söylenebilir. İki grup arasındaki ekonomik ilişkiler, satışa sunulan mallar ve uygun fiyatta anlaşmak temeline dayanmaktadır. İki grup arasındaki yakınlığın ya da sınırların, ekonomik ve ticari ilişkiler bağlamında olduğu söylenebilir. Yörüklerin diğer gruplarla kurdukları ticari ilişkiler, Bauman’a (2013) göre çıkara dayanan eylemlerin gerçekleştirildiği işlevsel ilişkiler olarak değerlendirilmektedir.

Yörüklerin üretim sistemleri Eriksen’in sınıflandırmaları bağlamında değerlendirildiğinde “kırsallar tipolojisi”ne atıfta bulunulabilir. Buna göre kırsallar, yerleşik tarım topluluklarıyla alışverişte bulunmakta ve ekonomik kaynakları hayvanlar olan toplulukları ifade etmektedir (Eriksen, 2021, s.323). Yörüklerin geçim kaynağının hayvancılık olması, yaşam biçimlerini hayvanlara göre gerçekleştirmeleri ve yerleşik gruplarla ürün alışverişinde bulunmaları Eriksen’in “kırsallar” olarak adlandırdığı toplulukla ilişkilendirilebilir.

Yörüklerde bulunan ekonomik birimler ve kaynak üretimi bakımından bireyler arasında işbölümü olduğu açıktır. Kadınlar günde üç kere “başlama” açarlarken erkekler odun toplama, su getirme gibi işlerle meşgul olmaktadır. Bununla birlikte koyun sağmayı genellikle kadınların yaptığı da belirtilmektedir.³ Eriksen’e göre her ne kadar kadınlar, erkeklerden daha fazla iş yapsalar da neredeyse evrensel bir kural olarak çocuk yetiştirme, yemek pişirme ve temizlik gibi ev işlerinden sorumlu olmaktadır; buna karşın erkekler, hane halkının sadece dışarıyla olan işleriyle ilgilenmektedirler (2021, s. 207). Özel ve kamusal alan bağlamında değerlendirildiğinde kadınlar “özel alan” olan çadırlarda yemek yapma, çocuk bakma gibi rollerini gerçekleştirirken, erkekler “özel alanın dışındaki mekânlarda” rollerini sürdürmektedir.

7.3. Yörüklerde Evlilik Örgütlenmesi ve Kimlik Algısı

Eriksen, akrabalığın pek çok toplumda önemli bir sosyal kurum olduğuna vurgu yapmaktadır. Akrabalık olarak nitelendirilen durumun genelde sosyal örgütlenmeyle gerçekleştirildiği belirtilebilir. Bu çerçevede evlilik bir sosyal örgütlenme biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Eriksen (2021, s. 171-216), evlilik konusunda *endogami-egzogami* ayırımından ve ensest tabularından bahsetmiştir. Bazı toplumlarda çok yakın olmaması şartı ile üyelerinden evlenilmesine izin verilen endogami uygulaması söz konusu iken; bazılarında ise kişinin grup dışından evlenmesini ifade eden egzogami mevcuttur. Bu iki kavram akrabalığı ifade etmektedir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, Yörüklerde geçmiş yıllarda genellikle endogami evliliklerinin olduğu tespit edilmiştir. Kaynak kişilerden biri, bunun sebebini yaşam kültürünün sürekli göç hâlini içermesine ve başka gruplarla etkileşime geçilememesine bağlamıştır:

“Yörükler genelde Yörüklerle evlenir. Niye? Bi yer görmüyorsunuz ki. Düşün burdan Silifke’ye gidiyorsun. Güzergâh aynı. Burayı yayla farzet. Yaylada galıyorsun. Üç ay beş ay hep Yörük etraftaki. Yörükler kimi görür ki? Bi yer görmez ki zaten.” (KK.5)

Günümüzde ise egzogami evliliklerin olduğu belirlenmiştir. Bunun sebebi olarak yerleşik yaşama geçmenin diğer gruplarla etkileşim ve iletişimi yoğunlaştırdığı görülmüştür. Bu noktada, etnisiteye ilişkin modernist kuramlarda Durkheim’in belirttiği “natal çevrenin zayıflaması” olgusu ile günümüzde Yörüklerdeki egzogamik ilişkilerin artması ilişkilendirilebilir. Bireylerin akrabalık, özel bağlar ve dayanışma duyguları etnik kökene dayanmaktan çok kurgusal bir hâl alabilmektedir. Örneğin katılımcılardan birinin, yerleşik yaşama geçtikten sonra kendisini diğerleriyle özdeşleştirmesi de akrabalığın kurgusallaşmaya başlamasıyla ilişkilendirilebilir:

“Düğün var, düğüne gidecem didim. Kim, dedi. Akra dedi. Nasıl, yakın mı? Yakın sayılır işte, amcamın torunu falan. Ohoo seninki de, dedi. Dıdının dıdı, dedi. Akrabalığımız yoksa da akra gibi görürüz. O derece yakınız biz. Ha uzağa gittiğin zaman, dedelerimizden de öteye gittiğin zaman belki akraadır. Ama şu anki yeni nesle bakınca hiç bulaşmaz bile. Tanımam der. Bizde o derece yakınlık vardır. Akrabalık güderiz biz.” (KK.5)

Ancak Fenton’a göre buradaki aileye benzemenin çekiciliği, gerçekte paylaşılan soydaşlıkla aynı durumu karşılamamaktadır. Ona göre, bu tür ilişkiler *soğuk etnisite* olarak değerlendirilmektedir (Fenton, 2001).

Görüşmecilere kimlik algıları ve farklı gruplara karşı tutumlarının çözümlenmesi için sorulan sorular neticesinde elde edilen bulgulara göre; Barth’ın homojen bir etnik gruptan bahsedilemeyeceği görüşü desteklenmektedir. Yörükler arasında da ayrışmaların olduğu şu sözlerle vurgulanmıştır:

“Sarıgeçili var, Manavlı var, Honamlı Yörüğü var. Hayta Yörüğü var. Cerikli Yörüğü var. Garageçlisi var. Biz esas Sarıgeçili Yörüğüz. Yani bi kaç parça var Yörük. Amma en fazla Sarıgeçili Yörüğü çok tutallar bizde. Bağışlar var. Onlar en fazla goyuncu olurlar yani. Bağışlar goyunla geçim yaparlardı. Bizim Yörükler sade kıl davarıyla. Deve de olurdu.” (KK.3)

Bu farklılıkların Sarıgeçili ve Boynuinceli Yörükleri arasındaki görünümü, Boynuinceli Yörüklerinden olan kaynak kişi tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

“Sarıgeçililerle bizim şeyimiz farklı. Yaşam tarzımız farklı. Gonar göçerlik aynı, ama yaşam tarzı farklı. Kültürümüz farklı onlarla bizim. Farklıyız yani... Onların yerleşik hayatı hiç

³ Yörük sosyal hayatı içerisinde kadınların üstlendikleri görev ve sorumlulukları detaylı olarak görmek için bk. Aksoy, 2008; Ak, 2017; Aksoy & Duman, 2020.

yok. Bunlar mesela benim çocuğum da bizim köye gelirlerdi. Atıyorum benim yeri kiralyorlar. Biz bu gışı burada geçirelim belli bi şey karşılığında. Orda geçiyorlardı. Bi daha ne zaman gelirler? Ya hiç gelmezler ya da yeni sene yine gelirler. Adam Silifke'den ya da Mut'tan galkıyor Konya'ya gadar üç ayda geliyor. Biz de öyle değil. Biz üç günde. Yaylamız sabit bizim. Kendi yerlerimiz, farklı yerlerimiz var. 100 kilometre işte dediğim gibi. Köye gidiyorsun yine sabit yerdeyiz biz. Onların sabit hiçbir yeri yoktur. Yok. Onların yeri yok. Yani başka kültürlerimiz de farklı onlarla. Onların giyimleri daha farklı. Bizim gibi değil. Onların giyim tarzı ne derler ona, naylonsu giyiyorlar ya bayanlar. Çiçekli, güllü aşırı. Aşırı desenli, güllü, çiçekli falan, onlar o şekilde giyerler. Başörtüleri bile farklı yani. Şurdan baktın mı belli olur yani. Eskilerden kadınlarda fes olurdu.” (KK.5)

Karaman, içinde farklı grupları barındıran bir coğrafyadır. Örneğin Türkler, Türkmenler, Yörükler, Abdallar, Tatarlar gibi birçok grup burada yer almaktadır. Bu gruplar arasındaki farklılığın niteleyicisi Eriksen'in de belirttiği gibi dil, din, giyim, dış görünüş gibi özellikler olabilmektedir. Yapılan görüşmelerde yukarıda ifade edilen Sarıkeçili Yörükleri ve Boynuinceli Yörüklerinin kendi aralarındaki farkın dışında bir Yörük'ün giyiminden, konuşmasından ve tavırlarından Yörük grubuna ait olduğunun anlaşıldığı vurgulanmıştır:

“Yörügün geleneği oymuş. Yörükçülük hâlinde öyle gelenek olmuş, mesela hâlen kırmızı geymek devam ediyor yani. Benim tipimden Yörük olduğumu bilirler. Sen Yörüksün dirler yani, aynı yerde Garaman'a varırım, sen Yörüksün dirler. Neremden bilirler bilmem.” (KK.3)

Bu konuda “kırmızı” rengin özellikle kadınlar için belirleyici olduğundan şu şekilde bahsedilmiştir:

“Bizim o zaman böyle üstümüzde bi kırmızı vardı hundan. Geydirirleridi. Gelin olarak. Süs oyudu. Elbisemizin üstüne onu geydirirleridi höyle. Oydu o zamanki süs guzum. Erkeklerde böyleydi, öyle şey yoğudu.” (KK.7)

Yörüklük, bir “kimlik” yönüyle övünüsü bir şey olarak da ifade edilmektedir:

“Yörük olmaktan gurur duyuyorum. Benim için gurur kaynağıdır Yörük olmak. Benim başka diyeceğim yok. Yörüklüğümle gurur duyarım. Yörük bizde sözünde durandır. Yörügün manası olarak değil de. Biz sözümüzde dururuz. Yörükler öyledir. Misafirperver olur. Eskiden hep öyleymiş. Şimdi tabii biraz daha değişti. Eskiden hep öyleymiş, salmazmışlar; hiç kimseyi aç göndermezler. Dağda mecbursun.” (KK.5)

Çalışmanın kaynak kişilerinden doğuştan Karamanlı Yörük olan kişi ise (KK.1) “bizim Karaman” ve “bizim Yörükler” söylemini sıklıkla kullanmış, bu durum “asimilasyon” kavramını akla getirmiştir. Kimliğini “doğuştan Karamanlı Yörük” şeklinde ifade ederek kendini Boynuinceli ve Sarıkeçili Yörüklerinden de net olarak ayırmış ve eğiliminin Yörüklükten Karamanlılığa doğru olduğu izlenimini vermiştir.

Yörüklerin farklı gruplara karşı yaklaşımları analiz edildiğinde ise kendilerini Türk olarak gördükleri her iki Yörük grubu tarafından da ifade edilmiştir:

“Valla biz Türkler olarak Türk olarak kabul ideriz yani. Bizim Yörük'te galleşlik olmaz. Haram yiyecek, galleşlik yapacak, öyle harama marama hiç imkân yok. Bizim Yörük çok doğrudur. Yani borcuna sahiptir. Sözüne sahiptir. Hepisine sahiptir bizim Yörüğümüz. Hangi Yörük olursa gavgacı değildir. Gavga yapmaz. Yani gavgayı halletmeye çalışan gabiliyiz biz. Göçer gonarız. Hiç da biriyle gavga etmiş değiliz.” (KK.3)

“Herkes istediği gibi özgür yaşar diyorum. Ben kendim Türk olduğum için. Ben kendimi Türk olarak şey ediyorum. Sürekli Türklüğümle gurur duyarım. **(Abdallar hakkında)** [...] Ben 96'da fabrikada çalıştım. Orda vardı Abdal. Garı koca. Ya toplum yerinde çalışıyorsun. Garısını orda toplum içinde, iş yerinde dövdü. Olacak bi şey mi? Ya tamam kazandırılmalı. Bu işe almış seni fabrika de mi? Gel çalış ailenle. Ne güzel. Toplumun içinde garısını dövüyordu. Gördüm ben bizzat. Genç de daha. Yani olacak bi şey değil. Topluma kazandırılmalı diye uğraşıyoruz. Ama olmuyor işte. İlla damarı mı tutuyor? İrsi mi tutuyor? Yapmasın yani. İşte uyduramıyorlar bi yönden. **(Aleviler hakkında)** Ama bizde o yoktur, yani onların şeyinden değiliz. **(Türkmenler hakkında)** Eşkiya derler bizde. Burdaki Türkmen köyleri de öyle. Rahmetli anam çok derdi mesela. Çocuktur, dövülecek her şey olacak. Şimdi dövüşür, az sonra başlar tekrar oynamaya. Yani çocuk için, köpek için adamlar kötü olunmaz derdi. Ama özellikle Türkmenlerde kesinlikle bu olamaz. Şu anda hâlâ devam ediyor.” (KK.5)

Abdalları toplumun genel yapısına uygun davranmamaları nedeniyle kendilerine uzak görmekte, Türkmen gruplarını ise asabi ve kavgacı olmaları nedeniyle “eşkıya”⁴ olarak nitelendirmektedirler. Fenton, bu çerçevede yapı ve eylem bağlamına vurgu yapmaktadır. Bireylerin bakış açılarını ifade eden eylemler, aslında kimliği ilgilendiren beklentilere uyulması noktasında tercih ve özgürlüğü içermektedir. Ancak üzerinde durulması gereken nokta, iki grup arasındaki toplumsal sınırların etnisitenin oluşumuna etki ettiğidir (Fenton, 2001). Barth, bu sınırların çizilmesinde aidiyet ve dışlama mekanizmalarına vurgu yapmaktadır (2001, s. 12, 18). Bauman da “biz” ve “ötekiler” özelinde toplumsal ilişkilerde bu tip sınırların inşa edildiğini, “iç grup” ve “dış grup” oluşumlarının zeminini hazırladığını ifade etmektedir (2013, s. 47-64). Bu bağlamda Yörüklerin Karaman’daki mevcut yapıya uygun eylemlerde bulunmaları “aidiyet” kavramını ilgilendirirken, mesela Abdallarla paylaştıkları değerleri sınırlı olduğundan “dışlama” kavramı karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca yukarıdaki alıntıda ifade edilen “çocuk için, köpek için adamla kötü olunmaz” söylemi, köpeklerin de Yörükler için ne kadar önemli olduğunun ipuçlarını vermektedir. Konargöçer yaşamda da, yerleşik yaşamda da özellikle hayvancılık eylemi için ve kendi güvenlikleri için köpeğe sahip olmak oldukça sık rastlanan bir yaşam alışkanlığıdır. Nitekim KK.3 ile görüşme için gidilen evde kapı önünde büyük bir köpek bulunmaktaydı; evin sahipleri ve çocukları tarafından köpeğin tutulmasının ardından eve girmek mümkün olabilmisti.

Görüşmelerde, diğer grupların Yörüklere bakışına dair veriler de elde edilmiştir. Bu bakışın genellikle olumsuz olmadığı, bunun sebebi olarak da hem kendilerinin yapıcı tavrı hem de Karaman’da farklı grupların oluşu gerekçe gösterilmiştir:

“Biz Sarıgeçili Yörügüyüz. Bağışlar var. Alanya tarafında. Köylüler de derdi; bu Yörükler derdi, çok doğru Müslüman Yörük bunlar derlerdi. Bi şeye tapmaz Yörük. Yörük Orta Asya’dan gelme. ‘Öz Yörük’ derlerdi hani köylüler. Sizlerden derdi memnunuz biz, hiç bi kötülüğünüzü görmedik derlerdi.” (KK.6)

“Yok öyle bir şey olmadı. Öyle bi şeyle karşılaşmadım. Niye dersin: Burda Karaman’da muhaciri vardır, Türkmen’i vardır, Yöreği vardır. Başka ne var? Abdal dediğimiz cingeneler vardır. Bizim burda onlar vardır. Ben Yörük’sem, o da cingenedir. Öbürü muhacirdir. Göze batacak bi şeyleri yok. Sevilme konusunda kesinlikle severler. Az önce dedim ya. Düğün vardı. Kimin? Falancanın oğlu. Oo sen de dedi ya. Biz böyle sıcakkanlı olduğumuz için, birbirimize tutumlu olduğumuz için bi şey etmezler bize. Öyleyiz biz yani. O şekilde olduğumuz için de kimsenin şeyine karışmayız yani.” (KK.5)

Bununla birlikte kaynak kişilerle irtibat kurma noktasında yardımcı olan rehber/aracı kişi, bir görüşmede civardakiler tarafından istenmediklerini ifade etmeye çalışırken, ortamda bulunan diğerleri lafa girip ona müdahalede bulunmuştur. Bunun üzerine R, Yörüklerin uyumlu karakterlerine vurgu yapmaya başlamıştır. Hatta Yörük kimliğine yönelik etraftan duyduğu iğneleyici sözleri şaka olarak yorumlamıştır:

“Şimdi Yörüğün sivriyecek bi yanı, farklılıkları yok. Toplum yapısı ile uyumlu yani. Hatta daha ılıman, daha sıcakkanlı... Mesela ben bir devlet kurumunda çalışıyorum. Tek Yörüğüm. Bana ‘Yörük’ der herkes. Benle dalga geçerler. Dağın Yörüğü daha düne kadar gıl çadırda yaşıyordun; şimdi bilgisayarın oldu, derler. O espri yönünde tabii.” (R)

Bu noktada Goffman’ın “önemli diğerleri” kavramına değinilebilir. Bir kültürel grup olan Yörüklerin eylemleri, Goffman’ın belirttiği gibi izleyicilere en iyi şekilde sunulmaya çalışılmakta; onlara önem atfedilmektedir. Bu durum ayrıca Barth’ın ifade ettiği, aynı etnik grup içindekilerin sergiledikleri davranışın benzerliğini de akla getirmektedir (2001, s. 18). Ancak bu durum, Yörüklere civardaki ahalinin olumsuz bakış açısını gizlemeye yetmemektedir. Bu olumsuz bakış açısı da “Yörüklük” üzerinden damgalanma, ötekileştirilme ve dışlanma pratiklerine kapı aralamaktadır.

Aile ve toplumsal cinsiyet bağlamında ise ataerkil bir sistemin kabulü ile birlikte kadınların önemine ve ailenin birlikteliğine dair şu ifadelere de yer verilmiştir:

“Kararlarda mesela evin reisi, diyelim ki hurdan bi ev alcaz. Bunu ailecek toplanırız, bu evi alalım mı, almayalım mı? Bu şekilde karar veririz, ortaklaşa. O evi alırız.” (KK.2)

“Yav, tabii erkek koca olabilir amma, kadınlardan da var arada.” (KK.4)

⁴ Bu arada, tarihte Sarıkeçili Yörüklerinin “eşkıyalık” olarak vasıflandırılan bazı eylemlerine ve Konya Delibaş İsyanı’ndaki rollerine dair bilgiler için bk. Aydın & Yağcı, 2013.

“Şimdi erkek biraz daha baskındır ama, genelde yani kadının fikri de alınır. Kadının haliyle fikri de alınır. Eskiden erkeğin dediği ağırlıktaydı. Ama şu anda yüzde elli biri erkeğin, yüzde kırk dokuzu kadının sözüdür. Yine de erkek sözü biraz daha ağırlıklı.” (KK.5)

Daha önce de ifade edildiği üzere Yörüklerde kadının hane içinde yani özel alanda, erkeğin ise hane dışında yani kamusal alanda görünürlüğü daha fazladır. Ancak hane içi ilişkilerde kadınların söz hakkının bulunduğu ve dediklerinin önemsendiği farklı kaynak kişilerce ısrarla dile getirilmiştir. Bu durum, kadının hane içindeki konumunun sadece ev işleriyle uğraşmak olmadığını göstermektedir.

Sonuç

Toplumların kültürleri, sahip oldukları ve sürdürdükleri yaşam deneyimiyle şekillenmektedir. Yerleşik yaşam örüntülerinin kültürü çeşitlendirmesi gibi, yerleşik olup olmama da kültürü çeşitlendiren bir olgudur. Bu çalışmaya konu edilen konargöçerlik, bu açıdan farklı kültürel örüntülerin ortaya çıkarıldığı bir yaşam deneyimidir. Yörükler, bu türden farklı kültürel örüntülere sahip, konargöçer bir yaşam tarzını sürdüren bir gruptur. Bu yaşam örüntüsü, içerdiği özgünlük ve devralınan kültürel miras bakımından bir “etnik kimlik” olarak değerlendirilmiştir.

Karaman’da yapılan bu çalışmada Karaman sınırları içerisinde yerleşmiş, Yörük grubuna mensup yedi bireyle derinlemesine görüşmeler ve katılımlı gözlemler gerçekleştirilmiştir. Karaman’daki yerleşmiş Yörüklerin konargöçer yaşamları ile yerleşik yaşamlarının karşılaştırılması üzerinden Yörük kültürüne dair çözümler yapılmaya çalışılmıştır. Kaynak kişilerden üçü Boynuinceli Yörüklerinden, üçü Sarıkeçili Yörüklerindedir; bir tanesi ise doğuştan Karamanlı olmakla beraber soyunun Yörük olduğunu söylemektedir. Konargöçerlik deneyimi diğerlerine göre daha zayıf olan bu kaynak kişinin Yörüklüğe olan aidiyet bağının diğer kaynak kişilerden daha zayıf olduğu gözlenmiş ve bu durum ifadelerine de yansımıştır. Ancak soy bakımından kendini Yörüklükle eşleştirmesi, Yörük kimliğinin varlığını ve katılımcı için de kendi kimliğinin ayrıncı noktası olduğunu göstermektedir.

Öncelikle Karaman’da yaşayan Yörüklerin çeşitli ritüelleri Thomas Hylland Eriksen bağlamında analiz edilmeye çalışılmıştır. Eriksen geçiş ritüellerini bireyin bir durumdan başka bir duruma geçmesi olarak tanımlamıştır. Bu çerçevede Yörüklerin doğum, dış çıkarma, çocuğa isim verme, sünnet, düğün, cenaze gibi gelenekleri hakkında bilgiler alınmıştır. Elde edilen bulgulara göre Yörük kültüründe çeşitli pratiklerde toplumsal cinsiyet ayrımının olduğu görülmektedir. Örneğin çocuklara isim vermede öncelikli olarak erkek tarafının büyüklerinin isimlerinin verilmesi eğilimi bu durumun görüldüğü ritüellerden biridir.

Ayrıca Sarıkeçili ve Boynuinceli Yörükleri arasındaki farklılıklar Steve Fenton’un yaklaşımıyla bağdaştırılmıştır. Buna göre Yörük grubunun ortak çeşitli kültürel özellikleri olmakla birlikte, bireylerin bu farklılıkları doğrultusunda herhangi bir halkla, toplulukla ilişkilendirilmesinin hatalı olacağı vurgulanmıştır. Başka bir deyişle toplumsal çerçevede bir kimlikten, etnisite bağlamında ayrışan bir kimlikten söz etmek için ayrıncı özelliklerin bireyler tarafından temsili yeterli olmamakta, bunların bir grup tarafından yaşatılması gerekmektedir. Tek bir Yörük kimliğinden bahsedilemeyeceği, bunun Yörük kimlikleri olarak adlandırılabilceği ifade edilebilir. Bu açıdan kaynak kişiler grup olarak Yörüklüğe dair örüntüleri sergiledikleri ve bu örüntüler Yörüklük kimliği temelinde ortak özellikler taşıdığı için onların Yörüklük kimliğine sahip oldukları düşünülmelidir.

Yörüklerdeki yeme-içme biçimleri, göç ve üretim konusu ele alındığında öncelikle Eriksen ile ilişkilendirilmiştir. Eriksen, bireylerin temel fizyolojik ihtiyaçlarının benzerlik gösterdiğini, ancak bunların giderilme biçimlerinin farklılık göstererek kültürün alanına girdiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda Yörüklerin temel yiyeceklerinin hayvanlardan elde edilmesi Yörük kültürü hakkında bilgiler sunmaktadır. Göç deneyimi konargöçerliğin temel ve süreklilik taşıyan bir olgu olmasından ötürü, hem beslenme hem üretimi etkilemektedir. Yörükler, konargöçer bir yaşam sürdürdükleri için uzun süreli tarım yap(a)mamakta, göçtükleri çevreden topladıkları bitkilere ve hayvancılığa bağlı bir yeme-içme ve üretim gerçekleştirmektedirler. Hayvanlardan yararlanarak yiyecek ve içeceklerini kendileri üretmekte ve Karaman’da yaşayan farklı gruplara bunları satmaktadır. Dolayısıyla Yörüklerin yerleşik yaşayanlarla ilişkisinin ekonomik/ticari ilişki zemininde inşa edildiği söylenebilir. Buradan hareketle grupların birbirleriyle olan ticari ilişkileri, yakınlaştırıcı unsur olarak görülebilir. Gruplar arasındaki sınırlar ya da yakınlığın aralarındaki iletişim ve etkileşimden kaynaklandığı belirtilebilir. Bu husus “durumsal yaklaşım” ile ilişkilendirilmiştir. Bunun yanında Eriksen’in üretim sistemlerinde yaptığı sınıflandırmalar bağlamında Yörüklerin yaşamları *kırsallar* tipolojisiyle uyumludur. Gruplar arasında çıkara ya da mübadeleye bağlı bu

ilişkiler Bauman'ın *işlevsel ilişkiler* kavramına atıfta bulunularak açıklanmıştır. Bunun yanında Yörüklerin günlük yaşamdaki eylemlerinden yola çıkarak kadın-erkek arasında işbölümü olduğu ve genellikle kadınların özel alan içerisinde, erkeklerin kamusal alanda roller üstlendiği tespit edilmiştir. Göçün dönemin şartlarına göre deve ya da arabayla yapıyor olması ise teknolojiye bağlı değişime ayak uydurduklarını/uydurmak zorunda kaldıklarını düşündürmektedir.

Yörüklerde evlilik örgütlenmeleriyle beraber kimlik algıları da çözümlenmiştir. Eriksen çerçevesinde, Yörüklerin geçmişte endogamik evlilikler gerçekleştirdikleri, ancak günümüzde egzogamik evlilikler yapıldığı belirlenmiştir. Modernist kuramlardan Durkheim'in "natal çevrenin zayıflaması" yaklaşımıyla günümüzde Yörüklerin egzogamik evlilikleri ilişkilendirilmiştir. Bununla birlikte araştırma bulgularına göre Yörüklerden bazılarının biyolojik olarak akraba olmadığı bireyleri "akraba" olarak gördüğü tespit edilmiştir. Bu durumda kişilerin kendilerini diğerleriyle özdeşleştirilmesi, akrabalık bağlarının kurgusallaşmaya başlamasıyla ilişkilendirilmiştir. Fenton'un, bu durumun paylaşılan soydaşlıkla aynı durumu karşılamadığı görüşü ise *soğuk etnisite* kavramıyla ifade edilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre Yörükler arasında ayrışmaların olduğu ortaya konulmuş ve bu durum, Barth'ın bir etnik grubun içerisinde de farklılıklar olabileceğinden dolayı homojen bir etnik gruptan bahsedilemeyeceği görüşüyle ilişkilendirilmiştir. Bireylerin farklılaşan bu tipten deneyimleri Yörüklük grubu dışında değerlendirilmediği için onların Yörüklük kimliklerini bozmamaktadır.

Yörüklerin kamusal alanda kıyafetlerinden, konuşmalarından ve tavırlarından Yörük olduklarının anlaşıldığını ifade etmeleri, gruplar arasındaki farklılığı işaret etmesi bakımından kültürel unsurların etkisi ile açıklanmıştır. Yörüklük, tarihteki çeşitli kaynaklara göre Türkmenliğin bir uzantısı olarak kabul edilmekte, bununla birlikte özgün yaşam tarzlarından ötürü farklı bir sınıflandırma içinde yer almaktadır. Yörükler de kendilerini Türkmenliğe yakın görmekte, ancak kendilerinin farklı bir kimliğe sahip olduklarını ifade etmektedirler. Yörük grubunun Abdalları toplum içindeki davranışlarından dolayı kınaması, Türkmenleri ise "*eşkeşya*" olarak tanımlamaları da Barth'ın iki grup arasında sınırların çizilmesinde "aidiyet" ve "dışlama" kavramlarına yer verilerek yorumlanmıştır. Bu durum ayrıca Zygmunt Bauman'ın da ifade ettiği "biz" ve "öteki" ayrımı çerçevesinde de açıklanabilmektedir. Bu ayrımın ayrıca Yörüklere karşı diğer köylüler ve gruplar tarafından da zaman zaman yapıldığı görülmektedir.

Sonuç olarak Yörüklerin yerleşik hayata geçseler dahi konargöçerlik deneyimlerinden kalma kültürel örüntülerinin etkili olduğu, bu durumun kimliklerinde ayrıncı bir unsur olduğu söylenebilir. Ancak hem teknolojik hem de toplumsal değişimlere ayak uydurmaları yahut uymak zorunda kalmaları, Yörüklük kültürünün yaşanmasında da bazı değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Eskiden yaptıkları bazı şeyleri artık yapmamaları yahut başka şekilde yapmaları bu durumun örneklerini oluşturmaktadır. Çadır yerine dönmesel olarak da kalsalar sabit bir evlerinin olması, bazı düğün âdetlerinin değişmesi bu örnekler arasında sayılabilir. Ayrıca yılın büyük zamanında devamlı olarak yerleşik kalmayı gerektiren türden bir (kamusal) işe sahip olma da bu çerçevede anlaşılabilir. Kaynak kişilere ulaşmada aracılık eden ve kendisi de bir Yörük olan rehber kişinin durumu bu açıdan okunabilmektedir. Yine bu kişinin deneyimi ve diğer kaynak kişilerin deneyimleri özelinde toplumun geri kalanı için Yörüklüğün bir farklılık temelinde değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Bu farklılık her ne kadar genel olarak olumlu çerçevede kabul edilse de tekil bazı deneyimler Yörüklüğe ilişkin olumsuz tavırların da olabileceğini düşündürmektedir. Her şeye rağmen toplum olmadaki çeşitliliği, kültürler arasındaki ve bir kültür grubu içindeki heterojenliği barındırması bakımından Yörüklük günümüze kadar gelmiş ve yaşamaya devam eden özgün bir deneyimdir.

Kaynakça

- Aba, V. (2012). *Yörükler ve Saçkaralı aşireti*. Sezen Ofset Matbaacılık.
- Ak, M. (2017). Yörüklerde kadın. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 58, 307-336.
- Aksoy, E. (2008). Konar-göçer Yörük alt-kültüründe kadın kimliği. Beşirli, H. & Erdal, İ. (Ed.), *Osmanlıdan Cumhuriyete Yörükler ve Türkmenler* (s. 15-26). Phoenix Yayınları.
- Aksoy, H. & Duman, M. (2020). Bir varoluş serüveni: Geçiş dönemlerinde Sarıkeçili Yörük kadınının rolü. *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS)*, 5(2), 120-135.
- Aydın, S. & Yağcı, M. (2013). Sarıkeçililerin eşkıyalığı ve Konya Delibaş İsyanı üzerine değerlendirmeler. *Kebikeç*, 35, 59-112.
- Barth, F. (2001). *Etnik gruplar ve sınırları*. (Kaya, A. & Gürkan, S. Çev.). Bağlam Yayıncılık.
- Bauman, Z. (2013). *Sosyolojik düşünmek*. (Yılmaz, A. Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Benedict, R. (2011). *Kültür örüntüleri*. (Topal, M. Çev.). İletişim Yayınları.
- Cuche, D. (2013). *Sosyal bilimlerde kültür kavramı*. (Arnas, T. Çev.). Bağlam Yayıncılık.
- Demir, Ö. & Bakar, N. (2014). Silifke Yörüklerinde doğum, evlenme ve ölüm gelenekleri üzerine bir araştırma. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 35, 111-133.
- Doğan, C. M. & Doğan, S. M. (2005). *Yörüklerin sosyal ve kültürel hayatı (Antalya örneği)*. Kızılelma Yayıncılık.
- Dölek, İ. (2019). *Orta Toroslarda yaşayan Sarıkeçili Yörükleri (Gelenek, görenek ve inanışları)*. Akademisyen Kitabevi.
- Eriksen, T. H. (2021). *Sosyal ve kültürel antropoloji*. (Koca, A. E. Çev.). Atıf Yayınları.
- Fenton, S. (2001). *Etnisite*. (Şad, N. Çev.). Phoenix Yayınevi.
- Geertz, C. (2010). *Kültürlerin yorumlanması*. (Gür, H. Çev.). Dost Kitabevi Yayınları.
- Goffman, E. (2004). *Günlük yaşamda benliğin sunumu*. (Cezar, B. Çev.). Metis Yayınları.
- İnalcık, H. (2014). The Yörüks: Their origins, expansion and economic role. *Cedrus*, 2, 467-495.
- Kottak, C. P. (2008). *Antropoloji (İnsan çeşitliliğine bir bakış)*. (Altuntek, S. N. vd. Çev.). Ütopya Yayınevi.
- Örnek, V. S. (1971). *100 soruda ilkelere din, büyü, sanat, efsane*. Gerçek Yayınevi.
- Smith, P. (2007). *Kültürel kuram*. (Güzelsarı, S. & Gündoğdu, İ. Çev.). Babil Yayınları.
- Türkdoğan, O. (2013). *Türkiye'nin etnik yapısı (Sosyolojik bir analiz)*. Çizgi Kitabevi.
- Yalçın, N. (2013). *Konar-göçerlik ile yerleşik yaşamın sosyo-kültürel incelemesi: Sarıkeçililer üzerine niteliksel çalışma 2012* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.

EK: GÖRÜŞME SÜRECİNE AİT FOTOĞRAFLAR

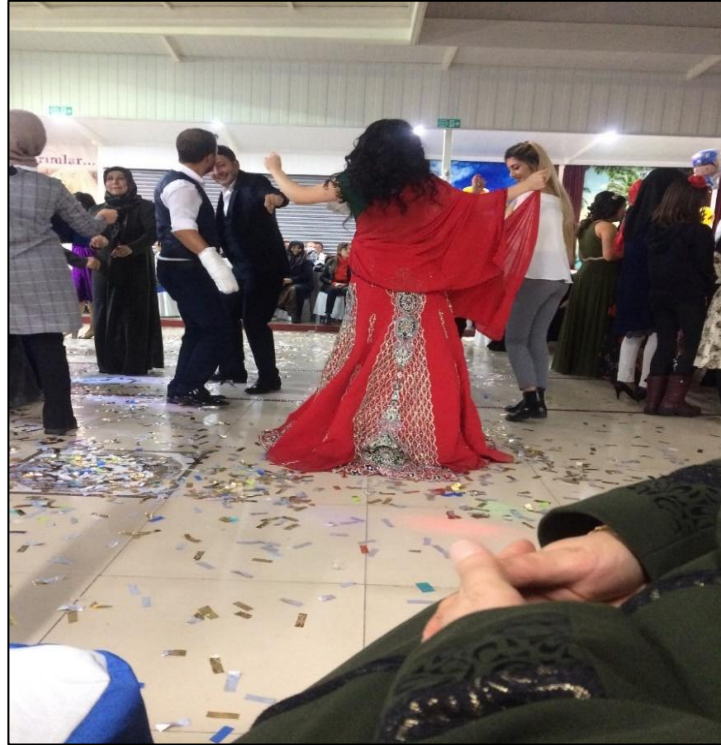

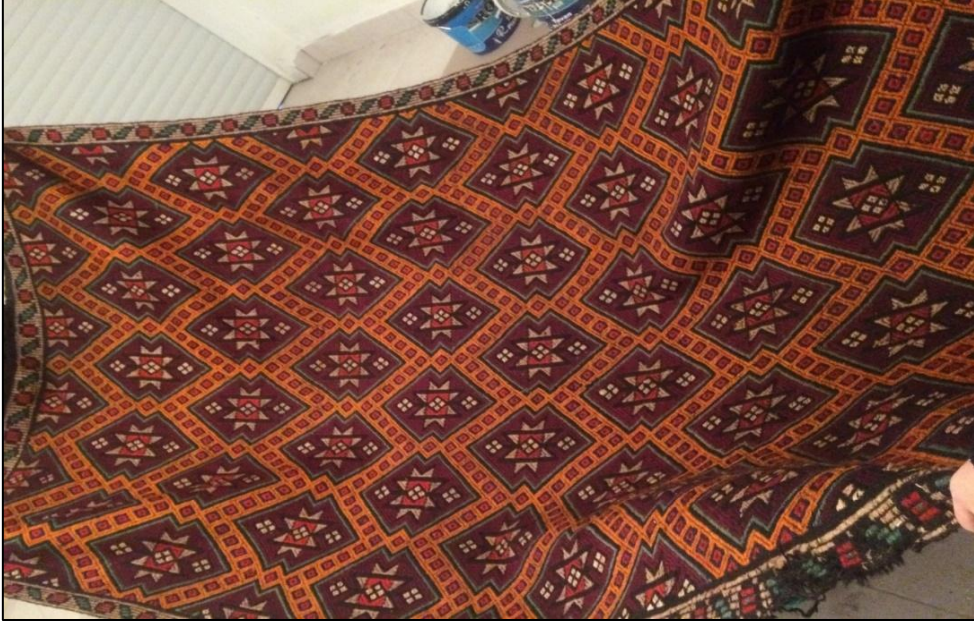

YORUKISM AS A WAY OF LIFE (KARAMAN SAMPLE)

(Extended Summary)

This study examines the nomadic life experiences of settled Yörük communities in Karaman in a comparative manner and attempts to analyze them within the framework of ethnicity and culture. In-depth interviews and participant observations were conducted with seven participants: three Sarıkeçili, three Boynuinceli, and one native Karaman Yörük, all residing within the borders of Karaman province.

Seven participants belonging to the Yörük ethnic group living in Karaman were identified. The participants were randomly selected from three areas within the borders of Karaman province: Doğukışla, Bahçelievler Neighborhood, and Çakırbağ Village Esentepe Neighborhood. The participants consist of three women and four men. The participants are identified by codes based on their interview order.

Before starting the research, a checklist was created and twelve open-ended questions were formulated. The questions in this semi-structured form generally focus on the elements of a culture and individuals' perceptions of identity. The interviews were conducted between December 2018 and January 2019. The data was collected before 2020, which is mandatory for YÖK, and therefore exempt from ethical committee approval.

The study was approached from an ethical (observer-focused) rather than an emic (actor/native-focused) perspective. Since the Yörük people, who were the subject of the study, were accepted within their own culture as bearers of Yörük culture, the study was based on an external perspective.

Within the scope of this study, questions directed at the Yörük people, who have maintained a settled lifestyle for approximately 10-20 years, sought to examine traditions surrounding birth, naming children, teething, circumcision, weddings, and funerals.

The Yörük people preserve a tradition called "*tuzlama*" for newborn children. In this tradition, which is performed to prevent bad odors in the future, the newborn child is washed with salt water. It has also been observed that there is a tradition of "*sürme çekme*" tradition to newborns. According to this tradition, burnt pine resin is mixed with butter and applied to the child's eyes to remove microbes. In addition, it has been observed that the Yörük people wrap newborns in a cloth they call "*belek*". It was later realized that this practice, performed to keep the baby's legs straight, distorted the shape of the legs rather than straightening them. The tradition of burying the newborn's umbilical cord in the cemetery has been explained.

When naming children, the Yörük people generally give them the names of family elders or important individuals in the community.

It has been observed that "*diş bulguru*" is made as an activity during a child's teething. However, it has been noted that among the Boynuinceli Yörük people, there is often no opportunity to make *diş bulguru* in a nomadic lifestyle, and sometimes families are even unaware that their child is teething. It has also been stated that the *diş bulguru* event began to be performed after the transition to a settled lifestyle.

The Sarıkeçili Yörük nomads have stated that a type of food called "*kölleme*" is made during *diş bulguru* ceremony. It has been emphasized that *kölleme* refers to bulgur cooked with yogurt, and that coins are placed inside the *kölleme* and distributed to neighbors. It was also noted that men do not participate in the *diş bulguru* event; it is only carried out among women. In addition, it was stated that the gifts brought to children are determined according to gender.

In the circumcision (*sünnet*) tradition, the Yörük people, who lived in tents, emphasized that children were not circumcised at a certain age and that the circumcision of boys was performed when itinerant circumcisers arrived. However, it has also been stated that henna nights or celebrations were held after they settled down.

Wedding practices generally refer to "*bringing the bride on horseback*." They particularly mention that the weddings of the Sarıkeçili Yörük tribe lasted three days, that food was served to the guests, and that there were men called "*bayraktar*" who assisted the wedding host. "*Sprinkling sugar on the bride while she is on the horse*" is one of the practices performed by the Yörük tribe in their wedding rituals. It is particularly emphasized that wedding invitations did not consist solely of cards as they do today; objects such as shirts, towels, and

handkerchiefs were given to the invited guests. Unlike the four sources, a participant who had lived a settled life since birth mentioned the activities of “*slaughtering a ram for the bride*” and “*putting a gold necklace on the ram*” at weddings. However, other Yörük ethnic groups did not mention such a practice and, when comparing weddings held during their nomadic period with those in Karaman, emphasized that weddings during that period were more striking and special.

When analyzing the traditional clothing worn during rituals, it is evident that their preferences vary depending on the situation. The Yörük people, who say they generally prefer old clothes and dark colors in everyday life because they are often engaged in work that gets dirty quickly, may choose special traditional clothing appropriate for the occasion when a ritual is involved. However, they do not have many “special” garments; they have no more than one or two. For this reason, they choose a light-colored garment for a joyful event and a black-colored garment for a sad occasion such as a death.

While the Sarıkeçili Yörük people stated that they dress the bride in a garment called “*gümüş cıngal*” at weddings, no such practice was observed among the Boynuinceli Yörük people. During the interviews, it was mentioned that the color red specifically represents the Sarıkeçili Yörük people, while no such color was highlighted among the Boynuinceli Yörük people.

The study found that the Yörük people generally consumed milk, yogurt, curd cheese, cottage cheese, ayran, potatoes, bulgur food, *üremeç*, compote (*boşaf*), *baçlama*, *keşkek*, and *yabni*. *Keşkek* is defined as bulgur with the husk removed.

It has been noted that, as livestock farming is the main source of livelihood among the Yörük people, food obtained from animals is generally consumed. It has also been stated that animal hides are used in the production of these foods. There is a tool used to extract oil, which they call “*yannık*.” It is explained that this tool is made by cutting the upper part of a goat’s throat and placing pine nut shells inside it, and that the oil extraction process is carried out with this tool. In addition, they mention that they perform the process of “*yogurt çalmak*” (making yogurt) from milk and make buttermilk with a tool they call “*bişyık*.” Their methods of preserving food and beverages are also noteworthy. For example, they stated that they stored water in “*tuluk*” made from goat skin and that the *tuluk* prevented the water from heating up.

It is clear that there is a division of labor among individuals in terms of economic units and resource production among the Yörük people. While women bake “*baçlama*” three times a day, men are engaged in tasks such as gathering wood and fetching water.

The Yörük nomads also stated that they came to Karaman province to sell the food they produced. In this context, it can be said that the economy plays a decisive role in the relationship between the Yörük nomads and the groups living a settled life in Karaman. The economic relations between the two groups are based on the goods offered for sale and agreeing on a suitable price.

It has been determined that in past years, the Yörük people generally practiced endogamous marriages at the ethnic group level. Today, however, it has been determined that exogamous marriages occur at the ethnic group level. The reason for this is seen to be the transition to a settled lifestyle, which has intensified interaction and communication with other groups.

It has been stated that there are divisions among the Yörük people, and this has been linked to Barth's view that it is impossible to speak of a homogeneous ethnic group because differences can exist even within an ethnic group. The fact that the Yörük people state that they can be recognized as Yörük in public spaces by their clothing, speech, and behavior has been explained by the influence of cultural elements in terms of expressing the differences between groups.

Makale Bilgisi / Article Information

Atf/Cite as

Demirci, A. A. & Öztürk Aykaç, N. (2025). Bir yaşam biçimi olarak yörüklük (Karaman örneği). *SÜREK Alevilik – Bektaşilik ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 5, 13-42.

Demirci, A. A. & Öztürk Aykaç, N. (2025). Yorukism as a way of life (Karaman sample). *SUREK Journal of Alevism – Bektasism and Cultural Studies*, 5, 13-42.

Yazarlar / Authors

Arife Aslı DEMİRCİ

Doktora Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
PhD Student, Karamanoglu Mehmetbey University, Institute of Social Sciences
demirciasli73@gmail.com, 0000-0001-9039-1903

Nilüfer ÖZTÜRK AYKAÇ

Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi
Assoc. Prof., Karamanoglu Mehmetbey University, Faculty of Literature
dr.niluferozturk@gmail.com, 0000-0003-2469-0758

Geliş Tarihi / Received

17 Kasım / November 2025

Kabul Tarihi / Accepted

19 Aralık / December 2025

Yayın Tarihi / Published

31 Aralık / December 2025

Yayın Sezonu/Pub Date Season

Aralık / December

Sayı / Issue

5

Sayfa / Pages

13-42

Makale Türü / Article Types

Araştırma Makalesi / Research Article

Kapsam / Scope

Sosyal ve Beşerî Bilimler / Social and Humanitarian Sciences

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı / Ethical Statement

Araştırmacı verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiğini beyan eder. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

İntihal / Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem ve iThenticate programı tarafından incelenerek intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları / Contribution Rates of Authors to the Article

Makale iki yazarlıdır. / The article is double authored.

Çıkar Beyanı / Declaration of Interest

Makalenin hazırlanmasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. / There is no conflict of interest in the preparation of the article.

Telif Hakkı ve Lisans / Copyright & License

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Yayıncı / Published by

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Uygulama Enstitüsü / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Hacı Bektaş Veli Research and Application Institute.